Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

1925 чылда үндезилеттинген

ШЫН

1973 чыл. ФЕВРАЛЬ 1 ЧЕТВЕРГ № 27 (9103). Өртээ 2 көп.

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

1973: ТОСКУ БЕШ ЧЫЛДЫҢ ШИИТПИРЛИГ ЧЫЛЫ

Баштайгы хүннерден-не

Кызылда тараа продуктулар сайгарар бааза эрткен юбилейлиг чылда алган социалистиг хүлээлгелерин декабрь 27-де күүседип, пландан ажыр хөй муң рубльдиң продукциязын сайгарган. Чаа чылче кирип тура коллектив чедиишкиннерин улам быжыглавышаан, эвээш чарыгдал-биле эки шынарлыг, хөй продукцияны Төрээн чуртка бээр деп партияның бүгү совет чонга кыйгырыын изиг-биле деткип, шудургу ажылдап кирген.

Январь айда 197 муң рубльдиң продукциязын сайгарар планын ийи хонук бурунгаар күүсеткен болгаш 600 муң ажыг тонна далган болгаш 1000 тонна ажыг комбикормну бүдүрүп үндүрген.

Бо дээрге дээрбе болгаш комбикорм бүдүрер цехтиң ажылчыннарының бедик бүдүрүкчүлүг ижи-дир. Цехтиң начальниги аныяк специалист комсомолчу Валентина Морева бүдүрүлгениң технологтуг чорудулгазын эки башкарып, техниканың, механизмнерниң халас турар чорууң болдурбайн, кижи бүрүзү ак сеткилдиг, күженишкинниг ажылдаарын организастап шыдаан. Ооң ачызында мурнакчыларның саны өскен. Дээрбениң далган тырттырар мастерлери Владимир Козлов, Заур Сидоров олар ай планын баштай күүседипкен. Комбикорм белеткээр цехте концентраттарның хемчээлин таарыштырып турар ажылдакчы Владимир Шарафутдинов база бедик мергежилдиг кижизи, ооң ачызында эки шынарлыг продукция белеткеттинип келген. Дааскан ажылынга соруктуг, шудургу ажылдап турарларның бирээзи чүдүрүкчү Бюрбю Кыргыс. Ол хүн нормазын доктаамал ажыр күүседип келген. Олардан дудак чок ажылды далган шоодайлап, ооң аскын даарап, транспортёрга чүдүрүп турар ажылчыннар Мария Дубровская биле Капитолина Деменкова база көргүзүп турар.

Баазаның коллективи чаа чылда Чадаананың далган дээрбезин социалистиг чарышка кыйгырган, аразында керээниң негелделерин дугуржуп турар.

Мурнакчы ажылдыг, найыралдыг коллектив беш чылдың шиитпирлиг үшкү чылының баштайгы айында ынчаар ажылдаан.

(БИСТИҢ КОРР.).

НЕМЕЛДЕЛИГ

Бии-Хем районда «Өөк» совхозтуң төвүнде № 1 сүт-бараан фермазында 6 ай назылыг 100 ажыг бызааны Татьяна Сарыгларовна Ховалыг эрткен чылдың төнчүзүнде хүлээп алган. Бызааларга немелде чемнерни берип, кужу багайларын аңгы азырап, хайгаарап келгенинден бызааларның деңзизи сөөлгү үеде немежип эгелээн, ол болза ажаакчы Татьяна Ховалыгның кызымаккай күш-ажылының ачызында чедип алдынган. Амгы үеде бызааларның баш санынга хонукта ортумак деңзизи 500 граммдан кудулавайн турар.

М. МААЖЫК.

ТУК—ТИИЛЕКЧИЛЕРДЕ

Эрткен юбилейлиг 1972 чылда Кызыл хоорайның эът комбинадының ажыл-ишчилери чедиишкинниг ажылдаан. Цехтер, бригадалар аразынга социалистиг чарышты организастап, ооң түңнелдерин үндүрүп, дээре көргүзүглерлиг бригадаларның болгаш мурнакчыларның көргүзүглерин деңнеп көрүп, оларга эки үнелелдерни, шаңнал-макталдарны-да берип келген.

Ол бүдүрүлгеге чарышты шын организастаанындан, ылаңгыя 1972 чылдың дөрткү кварталында күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидери 107,6 хуу, өскен. Комбинат продукция сайгарар планын 122,3 хуу күүсеткен. Планнаан карылгаларны 170 муң рубльге эвээжедирин чедип алган.

Үлетпүр бүдүрүлгелер аразының чарыжынга дөрткү кварталда продукцияны бүдүрүп үндүреринге, сайгарарынга көскү чедиишкиннери дээш, ол комбинаттың шаңнатканы СЭКП обкомунуң, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, облпрофчөвүлелдиң шилчиир Кызыл тугун СЭКП обкомунуң чиик, аъш-чем үлетпүр болгаш садыг килдизиниң эргелекчизи С. Танаа тывыскан.

Хуралга санал бергеннерниң аразындан колбаса цегиниң ажылчыны Елена Неволина мынча дээн:

— Шаңнаткан тугувусту салбас дээш эвээш чарыгдалды үндүрүп, бедик бүдүрүкчүлүг ажылдаар ужурлуг бис. Бо чылдың январьның планнарын тус-тус цехтер күүседипкенининң ачызында комбинат продукция сайгарарының планын 100 хуу, бараанныг продукция бүдүрерин 103 хуу, эът кылыгларын бүдүрерин 101 хуу, колбасаның — 102 хуу, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидерин — 103 хуу күүсеткен болгай. Ол биске өөрүнчүг.

ЧУРУКТА: СЭКП обкомунуң чиик, аъш-чем үлетпүр болгаш садыг килдизиниң эргелекчизи С. ТАНААНЫҢ шилчиир Кызыл тукту эът комбинадының директору А. М. АСТРАХАНЦЕВКЕ тывыскан үези.

ЧАРЫШТЫҢ ТУГУНУҢ АДАА-БИЛЕ

(Эрзин районнуң партия-ажыл-агый активиниң хуралынга хүлээп алганы көдээ ишчилерниң 1973 чылда социалистиг хүлээлгелери)

Партияның XXIV съездизиниң шиитпирлерин амыдыралга боттандырарынга районнуң көдээ ишчилери идепкейлиг киржип турарлар. Олар беш чыл планын күүседириниң шиитпирлиг чылында мындыг хүлээлгелерни алганнар:

МАЛ АЖЫЛЫНЫҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

Чыл төнчүзүнге чедир шээр малды 5,4 хуу, чылгыны 0,8 хуу, мыйыстыг бода малды 4,5 хуу өстүрер. Бар аргаларны ажыглап тургаш, 1649,1 тонна эътти, 377 тонна сүттү, 133 тонна дүктү бүдүрер болгаш 1973 чылдың ноябрь 5-тиң бетинде күрүнеге дужаар мал продуктуларының планын күүседип, 140 тонна эътти, 280 тонна сүттү, 146 тонна дүктү күрүнеге садар. Чыл төнчүзүнге чедир 150 тонна эътти, 25 тонна сүттү, 7 тонна дүктү пландан ажыр дужаар.

Малдың ажаалдазын болгаш чемгерилгезин экижидип тургаш, ооң продуктулуун бедидеринче кол кичээнгейни салыр. Бир инекке онаашты 950 килограмм сүттү саар, хой бүрүзүнден 2 килограмм дүктү кыргыыр. Күрүнеге садар малдарны семиртир, бода малдың деңзизин 265 килограмм, хойнуун 40 килограмм, өшкүнүүн 35 килограмм чедирер.

Ниитизи-биле 200 инек, 240 бызаа, 9200 шээр мал, 400 анай болгаш хураган кирер 29 кажааны ноябрь 1-ге чедир тудуп, ажыглалга киирер. 500 инекти, 20000 хойну тарып боозадыр. Төрүүр чүс баш малга онааштыр чүзүн аайы-биле 80 бызааны, 90 хураганны, 85 кулунну болгаш төрүттүнген бодаганнарның 95 хуузун камгалап алыр.

ЧЕР АЖЫЛЫНЫҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

1973 чылда ниити тарылга шөлүн 10329 гектар чедирер болгаш 2700 гектар тараа культураларын, 7600 гектар мал чемин тарыыр. Бир гектарга онааштыр тарааның 8 центнер, картофельдиң 50 центнер, кукурузаның 100 центнер дүжүдүн алыр. Тарааның ниити бүдүрүлгезин 2160 тонна чедирер сорулга-биле агротехниканы шыңгыы сагыыр, 502 тонна органиктиг, 80 тонна минералдыг чемишчидилгени чажар.

Булуң-Бажының, Тарлашкынның, Мөрениң бугаларын ажыглап тургаш, 160 гектар мал чемин, 180 гектар сиген шөлүн суг-биле хандырар. Колхоз бүрүзү май 10-нуң бетинде 40-40 гектар сиген шөлүнүң дажын болгаш хараганын аштаар. Ниитиниң малынга 13338 тонна бөдүүн, 8000 тонна чүлүктүг чемни белеткээр.

Дугуйлуг тракторга онааштыр 660 гектар, илчирбелиг тракторга онааштыр 860 гектар чымчак черни кылыр. Чайын 3800 гектар, күзүн 3000 гектар черни аңдарар. Колхоз бүрүзү хөрзүннү хаттан камгалаар сорулга-биле 200-200 гектар черни дилиң дектей тарыыр, ногаа звеноларын организастаар.

Ээлчеглиг кадатче 23 малчынны шилчидер, Сайыр-Аксы сүт-бараан фермазын бүрүн механизастаар.

ВЬЕТНАМНЫҢ ШЫННЫГ ХЕРЭЭНИҢ ТИИЛЕЛГЕЗИ

Л. И. Брежневтиң Ле Дык Тхо-биле ужуражылгазы

Январьның 30-де СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежнев Политбюро кежигүнү, Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының ТК-зының секретары, Вьетнам талазы-биле дөрт талалыг Чөвүлел хуралынга ВДР-ниң делегациязының тускай чөвүлекчизи эш Ле Дык Тхо-биле ужурашкан.

Акы-дуңма чоруктуң болгаш чүректиң ханызындан байдалга эрткен беседа үезинде эш Ле Дык Тхо Вьетнам талазы-биле Париж чугаалажыышкыннарының түңнел үе-чадазының дугайын СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарынга дыңнаткан. Вьетнамга дайынны соксадырынга болгаш тайбыңны катап тургузарынга чедип алган чугаалажыышкыннарның түңнели чугула ужур-дузалыг болганын ол демдеглээн. АКШ-тың Вьетнамга удур агрессиялыг дайынын дугуржулганың ачызында соксаткан болгаш вьетнам улустуң национал кол эргелери ында айыттынган.

АКШ-тың империалистиг агрессиязынга удур вьетнам улустуң демиселиниң бүгү дургузунда СЭКП-ниң, Совет Эвилелиниң үре-түңнелдиг, ак сеткилдиг дуза-деткимчези ук тиилелгениң чедип алырының чугула фактору болган.

Вьетнамның чөптүг демиселинге хамаарыштыр чорудуп келген хажык чок интернационалчы туружу дээш СЭКП ТК-га, Совет чазакка болгаш Совет Эвилелиниң бүгү ажылчы чоннарынга Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының ТК-зының Политбюрозунуң, Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының болгаш вьетнам улустуң мурнундан ханы өөрүп четтиришкинин Ле Дык Тхо илереткен.

Коммунистер, бүгү совет улус вьетнам акы-дуңмаларының улуг тиилелгезинге изиг байыр чедирип турарын эш Л. И. Брежнев демдеглээн. Ук тиилелге чүнүң-даа мурнунда вьетнам улустуң шериг, политиктиг база дипломаттыг фронтуларынга хөй чылдарда чорудуп келген маадырлыг демиселиниң түңнели болур.

Ол дээрге, социалистиг чаңгыс эштиң бүгү чурттарының, тайбыңга ынакшылдыг бүгү күштерниң улуг тиилелгези-дир.

Маадырлыг Вьетнамның бүгү өңнүктериниң мурнунда амгы чугула сорулга болза, Вьетнамга дайынны соксадыр болгаш тайбыңны катап тургузар дугуржулгага ат салган бүгү талаларга оон хажык чок күүселдезин вьетнам патриоттар-биле кады боттандырарын чедип алыры болур. Январьның 27-де Парижке ат салган Вьетнам талазы-биле дугуржулганы барымдаалаары делегейге дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырарының талазы-биле улам ыңай депшилгеге чугула чүүл боор артар.

СЭКП болгаш Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының аразынга, ССРЭ биле ВДР-ниң аразынга акы-дуңма найыралды, кады ажылдажылганы совет болгаш вьетнам улустуң, делегейниң социалистиг системазының эрге-ажыктарынга дүүштүр, амгы үениң бүгү революсчу күштериниң чаңгыс эвин база сырый каттыштырылгазын улам ыңай быжыглаарының эрге-ажыктарынга дүүштүр моон соңгаар-даа бүгү тала-биле чорударынга шиитпирлиг совет болгаш вьетнам талалар демдеглээн.

Беседага совет таладан СЭКП ТК-ның секретары К. Ф. Катушев, СЭКП ТК-ның кежигүнү, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыко; Вьетнам таладан ВДР-ниң ССРЭ-де элчини Во Тхук Донг биле МВР-ниң ССРЭ-де элчини Данг Куанг Минь олар киришкен.

Акы-дуңмалышкы найыралдың байдалынга

Вьетнамның ажылчы чоннар партиязының ТК-зының Политбюрозунуң кежигүнү, Вьетнамның ажылчы чоннар партиязының ТК-зының секретары эш Ле Дык Тховун, Вьетнамның ажылчы чоннар партиязының ТК-зының Политбюрозунуң кежигүнү, ВДР-ниң Премьер-Министриниң оралакчызы, даштыкы херектер министри эш Нгуен Зуй Чиньниң алдары дээш СЭКП Төп Комитеди биле Совет чазак январь 30-де Кремльдиң Улуг ордуузунга дүштеки шайлалга тургускан.

Оларның-биле кады ВДР-ниң ССРЭ-де элчини Во Тхук Донг, МВР-ниң ССРЭ-де элчини Данг Куанг Минь, ВДР-ниң Вьетнам талазы-биле Парижке дөрт талалыг чугаалажыышкыннарга киржип турган делегациязының кежигүннери, өске-даа вьетнам эштер анаа чораан.

Совет таладан эштер Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, П. Е. Шелест, П. Н. Демичев, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, В. И. Долгих, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев, СЭКП-ниң Төп ревизия комиссиязының даргазы Г. Ф. Сизов, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазының оралакчызы Г. С. Дзоценидзе, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчылары М. А. Лесечко, В. Н. Новиков, И. Т. Новиков, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединиң Даргазы Я. С. Насриддинова, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары М. П. Георгадзе, ССРЭ-ниң министрлери болгаш ССРЭ-ниң Күрүне комитеттериниң даргалары, СЭКП ТК-ның кежигүннери болгаш кежигүннеринге кандидаттар, СЭКП-ниң Төп ревизия комиссиязының кежигүннери, совет шериг начальниктери, албанның өске-даа кижилери чораан.

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежнев дүштеки шайлалгага чүве чугаалаан.

Эш Л. И. Брежневтиң чугаазы

Эргим эш Ле Дык Тхо!
Эргим эш Нгуен Зуй Чинь!
Эргим эштер болгаш өңнүктер!

Вьетнамга дайынны соксадыр болгаш тайбыңны катап тургузар дугайында дугуржулгага ат салганын бистиң партиявыс, совет улус, бистиң бүгү чуртувус улуг сеткил ханышкыны-биле уткаан. Ол — Вьетнамның ажылчы чоннар партиязын долгандыр сырый каттышкан вьетнам улустуң улуг тиилелгези, тайбыңның күштериниң улуг тиилелгези, делегей херектеринге боттуг болгаш угаазылалдыг чоруктуң тиилелгези-дир.

Бо хүннерде бүгү совет кижилерниң бодалдары болгаш сеткил-сагыжы маадырлыг вьетнам улусче угланган. Вьетнамчыларның — эр-даа, херээжен-даа кижилериниң, кырганнарның болгаш уруг-дарыгның-даа дугайында бис бодап, дириглерниң болгаш дайынга өлгеннерниң-даа, араатанзыг агрессияга удур ур, чайгылыш чок демиселге бодунуң Төрээн чуртунуң хосталгазын болгаш хамаарышпас чоруун камгалап турган бүгү кижилерниң дугайында бодап турар бис. Бо хүннерде бистиң бодалдарывыс болгаш сеткил-сагыжывыс акы-дуңма бүгү социалистиг чурттарже, коммунистиг болгаш ажылчын партияларже, делегейниң ажылчын аңгызынче, национал хосталгалыг шимчээшкинче, делегейниң депшилгелиг бүгү кижилеринче угланган. Америк агрессията удур оларның идепкейлиг демиселин, вьетнам улуска боттуг деткимчени көргүскени тиилелгениң шагын чоокшулаткан.

Ада-чурттуң Улуг дайынының аар-берге шылгалдазын эрткен совет кижилер бистерге вьетнамчыларның бодалдары болгаш сеткил-сагыжы чоок болгаш билдингир. Оон-биле кады силерниң хоорайларыңарның болгаш суурларыңарның кырынга бомбалар моон соңгаар чазылбазы дээш, хөй чылдарның дургузунда бир-ле дугаар Вьетнамның кырынга дээрниң арыг болуру дээш, бистер эргим өңнүктер, силерниң-биле кады өөрүп турар бис!

Аңгы талазы-биле акы-дуңмаларынга, оран делегейде бүгү революсчу болгаш депшилгелиг күштерниң күчүлүг деткимчезинге даянып алгаш, бодунуң хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш демиселин турар улус тиилеттирбес дээрзин Вьетнамның тиилелгези чугаалап турар-дыр. Ындыг улус тиилеттирбес.

Вьетнамның тиилелгези социализмниң улуг амыдыралчы күштүүн чугаалап турар. Бодунуң социалистиг чаалап алышкыннарын, бодунуң чуртунга ээ болур эргезин камгалап турган, бистиң вьетнам акы-дуңмаларывыс өндүр улуг эрес-маадырлыг, шыдамык болгаш дидим чоруун көргүскеннер.

Вьетнамның тиилээни — Совет Эвилелиниң болгаш социалистиг өске-даа чурттарның интернационализмниң боттуг чоруунуң чайынынчак херечизи-дир. Вьетнам өңнүктерниң күженишкиннериниң бүгү фронтуларынга — шериг, политиктиг болгаш дипломаттыг фронтуларга идепкейлиг дузаны көргүзүп келген бис.

База бир чугула түңнел: Вьетнамның тиилелгези болза империализмниң аргаларының бистиң хүннеривисте кайы хире кошкай бергенин көргүзүп турар-дыр. Төөгүнүң дугуюн дедирледирипте ындыг күштер ам чок!

Вьетнам черге тайбыңны долузу-биле катап тургузарынга шиитпирлиг базым кылдынган. Вьетнамның Демократтыг Республиказы чогаадыкчы күш-ажылче ам кирер, ол бодунуң күштерин социалистиг тургузуушкунга мөөңнээр аргазы алган, катап каттыштырган демократтыг тайбың Вьетнамны тургузарынга чаа перспективалар турүп келген.

Мурнуу Вьетнамның мурнунда тайбың демократтыг хөгжүлдениң, ёзулуг хамаарышпас чорукту бадыткаарының база национал чөпшээрежилгениң болгаш каттыжылганың политиказын чорударының оруу ажыттынып турар-дыр.

Лаоска болгаш Камбоджага хан төгүүшкүнүн соксадырынга улам таарымчалыг байдал тургустунган-дыр.

Вьетнамга дайынны соксадыры дээш демисел дээрге бистиң даштыкы политика талазы-биле угланыышкынывыстың, СЭКП-ниң XXIV съездизиниң айытканы Тайбыңның программазының эң чугула кезээ турган. Ам дайын доозулган. Чер бөмбүрзээнде дайынның аажок айыылдыг, харын-даа чиге чугаалаарга, эң айыылдыг одаа узуткаттынган.

Дыка хөй чылдарның дургузунда агрессияның болгаш реакцияның күштери ол дайынны делегейниң дүшкүүрлүг чоруун чидиглендирерин-ге, чепсегленишкинни күштелдиреринге ажыглап келген. Ол дайын улустар аразынга калбак кады ажылдажылганы тургузарынга шыңгыы моондакты тургузуп келген.

Ам дүшкүүрлүг чорукту оон-даа артык чавырылдырарынга, айыыл чок чорукту болгаш бүгү делегейге тайбыңны быжыглаарынга чаа аргалар ажыттынып турар-дыр. Вьетнамда байдалды политика талазы-биле чогумчутканы болза, Индий-Кыдатка болуп турган болуушкуннарже кандыг-бир тала-биле хаара туттунган турган күрүнелерниң аразында харылзааларын таарымчалыг болдуруптарынга идегеп болур. Оон ыңай бо чижек өске-даа чөрүлдээлиг байдалдарны тайбың болгаш чөптүг ёзуга шиитпирлеп болурун, дайын айыылының ам-даа бар болуп турар одагларын, хамыктының мурнай Чоокку Чөөн чүкке узуткаарын чедип ап болурун көргүзүп турар, чүге дээрге бо районда байдал тайбыңның херээнге улуг айыылды тургузуп турар.

Сөөлгү үеде Европада политиктиг байдалды элээн экижидерин чедип алган дээрзи бүгүдеге билдингир. Янзы-бүрү социал тургузуглуг күрүнелер аразынга дүшкүүрлүг чоруктан болгаш конфронтациядан ажыл-херекчи кады ажылдажылгаже шилчиириниң эгези мында салдынган. Бо бүгү херекке бистиң чуртувустуң политиказы, акы-дуңмалышкы социалистиг чурттарның ниити политиказы аажок улуг рольду ойнаан.

Европаның соонда ам дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырарының аргазы делегейниң улуг районунга, бо ўдаада дайын өртү сөөлгү он-он чылдарда өшпейн турган черге, Азияга улам тодазы-биле илереп келген-дир.

Тайбыңны быжыглаарын чедип албышаан, социалистиг чурттарның чаңгыс эвин, сырый каттыжылгазын болгаш ажыл-чорудулгазының чаңгыс аай демниг болурун улам быжыглаары шиитпирлиг ужур-дузалыг деп көрүп турар бис. Ол чүүл болза дүүн, Вьетнамга дайын чоруп турган үеде чугула турган, ол чүүл бөгүн-даа, кажан чедип алдынган тайбыңны быжыглаары болгаш улустарның күзел-чүткүлүн боттандырарынга улам бурунгаарлаары эргежок чугула үеде оон дудак чок чугула.

Социалистиг чурттарның чаңгыс эвин болгаш сырый каттыжылгазының быжыглаары — ол дээрге бистиң принципиалдыг угланыышкынывыс. Ол угланыышкынның бөлүглежир политика-биле, өске күрүнелерниң эрге-ажыктарынга удурланган кызыы шериг бөлүктерин тургузары-биле бичии-даа ниити чүүлү чок. Бистиң чаңгыс эвивис моон мурнунда-даа ышкаш, бүрүнү-биле бүгү улустарның кады ажылдажылгазынга, тайбыңга болгаш кижи төрелгетенниң бурунгаар депшилгезинге бараалгап турар.

Эштер! Париж Дугуржулгалары күштүг болган. Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының ТК-зы болгаш ВДР-ниң чазаа, Мурнуу Вьетнамның хостаарының национал фронтузу болгаш Мурнуу Вьетнам Республиканың Революстуг түр чазаа ук Дугуржулганың бүгү негелделерин шыңгыы болгаш ылап сагыырын байырлалдыы-биле медеглээннер. Дугуржулганың өске-даа киржикчилери боттарынга алган хүлээлгелерин хүндүлеп көөр болгаш долузу-биле күүседир боор дээрзинге делегейниң улустары идегеп турар. Бо херекке чугула рольду ам болур делегей конференциязы ойнаар ужур-

(Уланчызы 3-кү арында).

ВЬЕТНАМ УЛУСКА БАЙЫР ЧЕДИРИИШКИННЕРИ

(АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ МИТИНГИЛЕРИ БОЛГАШ ХУРАЛДАРЫ)

ВЛАДИВОСТОК. Приморьениң бүгү-ле черлеринде Вьетнамда дайынны соксадыр болгаш тайбыңны катап тургузар дугайында дугуржулгага ат салганынга холбаштыр ажылчы чоннарның митингилери болгаш хуралдары боор турар.

— Вьетнам черде хан төктүүшкүннүг дайын соксаттынган дугайында медээни улуг өөрүшкүлүг дыңнадывыс — деп, пассажирлер вагону кылыр депонуң бригадири М. П. Семенникова анаа болган митингиге чугаалаан.— Тайбың болгаш депшилге дээш демиселчилерниң эп-сеткил каттыштырылгазы, социалистиг күрүнелерниң сырый эвилели кайы хире улуг күш апарганын ол тиилелге бадыткап турар-дыр.

* * *

ХАБАРОВСК. Хоорайның ниити митингизинге оон киржикчилери маадырлыг вьетнам улуска тайбың күш-ажылды чорудуп, улус ажыл-агыйын катап тургузарынга чедиишкиннерлиг болурун күзээн. Анаа чүве чугаалааш, судно механиги Ю. П. Лютов мынча дээн: маадырлыг Вьетнамның оолдар, кыстары төөгүге чайынынчак арыннарны киирген. Вьетнамда дайынны соксадыр болгаш тайбыңны катап тургузар дугайында дугуржулга — улуг чедиишкин болбушаан, Совет Эвилелиниң, социалистиг өске-даа чурттарның деткимчезиниң дорт түңнели-дир.

* * *

АЛМА-АТА. «Казгеофизприбор» заводка болган митингиге инженер-конструктор Р. С. Касимов болгаш өскелер-даа сөс ап, чүве чугаалааш, СЭКП ТК-ның мерген угаанныг даштыкы политиказының Вьетнамга тайбың дээш демиселге онза чугула рольдуг болганын демдеглеп турганнар.

* * *

КИШИНЕВ. Вьетнамның маадырлыг улузу улуг күженишкиннерни үндүрүп, массалыг маадырлыг чорукту кылып тургаш, улуг тиилелгени — дайынны соксадырын чедип алган деп, Кишиневтуң күрүне университединиң проректору профессор Б. Е. Мельник митингиге чугаалаан. Ол тиилелге дээрге пролетарлыг интернационализмниң болгаш социалистиг дем каттыштырылгазының күчүзүнүң бадыткалы болур-дур деп, Болгария Улус Республикадан аспирант Стефан Дюкенджиев чугаалаан.

Кишинев университединде вьетнам студентилерниң төлээлекчизи Нгуен Конг Зиньн бистиң чурт Совет Эвилелиниң деткимчези-биле социалистиг тургузуушкунну чедиишкинниг тудуп шыдаар деп чугаалаан.

* * *

МИНСК. Минскиниң трактор заводунуң коллективиниң митингизинге кол инженер Н. И. Демченко аар-берге шылгалданы тудуп эрткеш, боттарының хостуг эргелерин, тургузукчу күш-ажылын камгалап шыдаан маадырлыг Вьетнамның улузунга эш-өөрүнүң мурнундан изиг байырны чедирген. Анаа өске-даа кижилер чүве чугаалааш, дугуржулга ыяап-ла күүсеттинеринге идегелин илереткеннер.

* * *

КИЕВ. Украин ССР-ниң найысылалының бүгү-ле районнарынга Вьетнамда тайбыңны катап тургусканынга холбаштырган митингилер база болгулаан.

Парижке дугуржулгага ат салган чорук — хосталгаже чүткүлдүг вьетнам улустуң эрес-дидим демиселиниң түңнели-дир деп, ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг заводтуң партком секретарының оралакчызы А. П. Галета чугаалаан.

* * *

ТБИЛИСИ. Хоорайның Киров аттыг станок кылыр заводунга болган митингиге Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры слесарь Ш. А. Нирцхалава сөс алгаш, Вьетнамда дайынны соксадыр болгаш тайбыңны катап тургузар дугайында дугуржулгага ат салганы улустарның хосталга, хамаарышпас чорук болгаш бүгү-ниити тайбың, депшилге дээш демиселдиң төөгүзүнге чугула болуушкун кылдыр кирер деп чугаалаан.

Грузин ССР-ниң Эртемнер академиязының Философия институдунга болган митингиге эртем ажылдакчызы О. Джугели мынча дээн:

— Айыылдыг дайынның одагларының бирээзин өжүргени — маргылдаалыг айтырыгларны тайбың ёзу-биле чугаалажыышкыннар кылыр арга-биле шиитпирлээринче чүткүл делегей харылзааларында улам күштелгениниң бадыткалы болган. Вьетнамда дайынны соксатканы чорук моон-даа соңгаар делегейниң дүшкүүрлүг чоруун чавырылдырар, бүгү делегейге тайбыңны болгаш айыыл чок чорукту быжыглаар дээш чедиишкинниг демиселге таарымчалыг байдалды тургузуп турар.

(СЭТА).

Идеологтуг ажылдың дуржулгазындан

ЧУГУЛА БОЛГАШ АЖЫКТЫГ АЖЫЛ

Партияның масса-биле харылзаазын улам быжыглаарынга, ажылчы чоннарның күш-ажылчы болгаш политиктиг идепкейин көдүреринге бир чугула чүүл лекция пропагандазы болур. Ынчангаш СЭКП-ниң XXIV съездизи лекция пропагандазын идеологтуг ажылдың эң чугула болгаш ажыктыг звенозу кылдыр үнелевишаан, ол ажылдың хевирлерин база аргаларын улам сайзырангайжыдарынче партия организацияларының кичээнгейин күштелдирген. Съездиниң ол шиитпирин күүсетпишаан, Каа-Хем районнуң партия организациязы лекция пропагандазын организастаарын экижидер, дээштиг салдарын бедидер дээш чамдык ажылдарны чорудуп турар.

Ол чугула ажылда 211 лектор, илеткелчилер болгаш 350 ажыг политинформатор, агитатор хаара туттунган. Оларның 52 хуузу дээди болгаш дооспаан дээди эртемниг, 63 хуузу 5-тен 10 чыл чедир стажтыг ажылдап турар. Черчерде партия эге организациялары оларның семинарларын, сургаалдалыг чөвүлел хуралдарын өй-өйде эртирип, эң чугула айтырыгларның талазы-биле партия, совет болгаш ажыл-агый органнарының удуртукчулары оларга илеткелдерни кылып берип турар.

Эрткен юбилейлиг чылда идеология ажылдакчылары интернационалдыг кижизидилгеге, коммунистиг тургузуушкунуң сорулгаларын шиитпирлээринге кижи бүгүдезиниң бот-идепкейиниң болгаш организастыг чорууну ролюнга база экономиктиг өөредилгениң ужур-дузазынга хамаарыштыр улуг ажылды чоруткан. ССРЭ-ниң 50 чыл оюнуң талазы-биле 266, экономиктиг айтырыгларга 134 болгаш делегей байдалынга холбашкан 580 ажыг лекциялар номчуттунган. Үлетпүрнүң болгаш көдээ ажыл-агыйның мурнакчыларының база чаартыкчыларының дуржулгазынга, эртем-техниканың темаларынга холбашкан лекцияларның саны көскүзү-биле өскен.

Тематиктиг болгаш айтырыг-харыының 160 ажыг кежээлерин, аас журналдарын организастаан. Оларны «Күш-ажылывыс-биле Төрээн чуртувусту алдаржыдаал», «Акы-дуңма өг-бүледе», «ССРЭ — тайбыңның болгаш социализмниң чөленгиижи» дээн ышкаш өске-даа темаларга холбаштырган.

Лекция пропагандазынга чүгле ооң саңын сүрбейн, а үениң болгаш ажыл-агыйның ээлчеглиг сорулгалары-биле ханы холбап, ооң бедик идейлиг утказын, дээштиин чедип ап турарын дараазында чамдык чижектерден көрүп болур. Юбилейлиг чылда районнуң ажыл-ишчилери алган социалистиг хүлээлгезин чедишкинниг күүседип, күрүнеге 169 тонна эътти, 242 тонна сүттү, 85 центнер дүктү болгаш 17891 тонна тарааны пландан ажыр сатканнар.

«Октябрь 30 чылы» колхоз болгаш Сарыг-Септиң орук-бүдүрүлге организациязы СЭКП райкомунуң, райкүүскомнуң шилчиир Кызыл туктарын сөөлгү ийи кварталдарның дургузунда быжыы-биле тудуп турарлар. Бо болза, ында партия эге организацияларының (секретарьлары В. Зубов, А. Кокшаров) өске хөй-ниити организацияларын-биле кады чон ортузунга социалистиг чарышты, масса-политиктиг ажылды дээштиг организастап келгениниң тодаргай херечизи болуп турар.

Удуртукчу кадрларны лекция пропагандазының ажылынга идепкейлиг киириштиреринче партия организациялары чогуур ажылдарны кылып чоруткан. Ылангыя экономиктиг билиглерни көдээниң ажыл-ишчилеринге өөредир ажылды калбарткан. Бо ажылга специалистерниң киржилгезиниң дугайын «Бурунгаар», «Кызыл Тук» совхозтарның партия организациялары коммунистерниң хуралынга чугаалажып көргеш, тускай хемчеглерни ажылдап кылганнар.

Бо чугула ажылга «Коммунизмче орук» колхозтуң даргазы Д. Сирота, «Тиилелге» колхозтуң механиги, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутады Ф. Бортников, районнуң мал эмнелгезиниң эргелекчизи А. Токарев олар идепкейлиг киржип, чоңга лекция, беседа кылырын боттарының бир чугула сорулгазы кылдыр санап, ону партийжи ёзу-биле көрүп турарлар. Ол ышкаш дыңнакчыларның хүндүткелин чедип алган, лекцияларны идей-теоретиктиг бедик деңнелге номчуп, боттарының арга-дуржулгазын өскелерге дамчыдып келген лекторлар районда кайы хөй. Оларга Р. Антонованы, В. Гусевти, С. Якименкону, И. Достайны болгаш оон-даа өскелерни хамаарыштырып болур. Ооң-биле чергелештир агитаторжу бедик хүлээлгезин ак сеткилдии-биле күүсетпишаан, күш-ажылчы үлегер-чижээн өскелерге көргүзүп турар мурнакчыларны адаары өөрүнчүг. Чижээ, «Коммунизмче орук» колхозтуң комбайнери, Ленин орденниң кавалери И. Михальченкону, «Октябрь 30 чылы» колхозтуң хойжузу Дондупту, «Кызыл Тук» совхозтуң саанчызы О. Нанчатты болгаш өскелерни-даа адап болур.

Сөөлгү чылдарның дургузунда партия организацияларының лекция пропагандазын организастап турарының бир онзагай чүүлү болза, ай санының сөөлгү четверг хүнүнде-ле районнуң болгаш ажыл-агый удуртукчулары көдээниң ажыл-ишчилери-биле ужуражылгаларны эртирип, лекцияларны, илеткелдерни чорудуп турары болур.

Ындыг ужуражылгаларның үезинде чон боттарының сагыш-оналын ажыы-биле чугаалап, чуртуң иштики, даштыкы болуушкуннарын анализтээринге база боттарының ажыл-херээниң дугайын болгаш ниитиниң херээнге киирип турар салыышкынын үнелээринге, удуртукчуларга черчерде байдалды, ажыл-агыйның янзы-бүрү адырларында ажылдап турар масса чоннуң тура-соруун билип алырынга улуг идигни берип турар. Ол ужуражылгаларның түңнелдерин анализтеп, тургустунган айтырыгларны, негелделерни партия райкомунуң бюрозунга, райкүүскомга түңнеп чугаалажып, ону күүседиринче угланган хемчеглерни ап турар.

Идеологтуг ажылдың база бир чугула хевири болур лекция пропагандазының ажылында чамдык кылдынган чүүлдер-биле чергелештир четпестерниң бар болуп турарын манаа айытса чогуур. Чамдык партия эге организациялары, ында «Билиг» ниитилелиниң организациялары-биле кады лекция пропагандазын чорударының тодаргай планнарын өй-шаанда чедир кылбайн турар болгаш номчуп турар лекцияларының тематиказы кызыы, саны эвээш, ооң дээштиин чедип албайн турар. Ылангыя экономикага, үлетпүр болгаш көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң ажыктыг чоруун бедидериниң, хоойлу-дүрүм камгалалының айтырыгларынга, лекцияларны эвээш номчуп келген. Ындыг партия организацияларынга «Ленинчи орук» колхозтуң, «Совет Тыва» совхозтуң болгаш райкүүскомнуң иштики херектер салбырының партия эге организацияларын хамаарыштырып болур. Үстүнде ады кирген ажыл-агыйлар эрткен чылын күрүнеге эът, сүт садарының планнарын күүсетпээннер.

Районда лекция пропагандазының ажылын анализтеп көргеш, СЭКП райкому илереттинген четпестерни чайладырынче угланган хемчеглерни алган. Экономиктиг билиглерни масса чоннуң ортузунга пропагандалап турарының дугайын партия райкомунуң пленумунга, шажын-чүдүлгеге удур лекция пропагандазының дугайын бюрога чугаалажырын планнаан болгаш патриотчу, интернационалчы база хоойлу-дүрүм камгалалын экижидериниң хемчеглерин бюрога чоокта чаа чугаалажып көрген.

Амгы үеде районнуң партия организациязының ажылында кол черни СЭКП ТК-ның чиңгине секретары эш Л. И. Брежневтиң «Совет Социалистиг Республикалар Эвилелиниң 50 чыл оюнуң дугайында» илеткели болгаш, «1973 чылдың улус ажыл-агый планын хуусаа бетинде күүседир дээш үлетпүрнүң, тудугнуң болгаш транспорттуң ажылдакчыларының Бүгү-эвилел социалистиг чарыжын калбартыр дугайында» СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның доктаалы ээлеп турар.

Партия райкому бо чугула документилерни чоңга таныштырары-биле ажылды калбарткан. Суурларже, сүт-бараан фермаларынче болгаш ыраккы одарларда чурттап турар малчыннарже ийи катап массалыг үнүүшкүнү организастап, 80 ажыг лекцияларны номчаан. Партияның болгаш комсомолдуң политөөредилгезиниң кичээлдеринге ол чугула документилерни өөренирин база организастаан.

Ол чугула документилерни районнуң ажыл-ишчилери улуг сеткил ханышкын-биле деткип танышкаш, бедиткен социалистиг хүлээлгелерни алганнар. Тоску беш чылдың шиитпирлиг үшкү чылында 21500 тонна тарааны, 2690 тонна эътти, 2900 тонна сүттү болгаш 1610 центнер дүктү күрүнеге садарын хүлээнгеннер.

Алган хүлээлгелерни хуусаа бетинде күүсединче ажылчы чоннарны мобилизастаарынга Коммунистиг партияның идегелдиг дузалакчылары — бистиң лекторларывыс, пропагандистеривис, политинформаторларывыс, агитаторларывыс төлептиг үлүг-хуузун киирер дээрзинге чигзиниг турбас.

Ш. СЕРЭЭДАР,
СЭКП Каа-Хем райкомунуң ийиги секретары.

Беш чылдың кижилери

ЭЭЛЧЕГ УДУРТУКЧУЗУ

— ССР Эвилелиниң тургустунганының 50 чылының байырлалынга күш-ажылчы белектерлиг ужуражырын бистиң ээлчегниң ажыл-ишчилери шиитпирлээн. Ынчангаш кижи бүрүзү онаашкан херээн харысалгалыы-биле көрүп, юбилейге алдар болдурган социалистиг чарышка идепкейлиг киржип, бүгү билиин, мергежилин планныг сорулгаларны күүседиринче мөөннээн. Ооң түңнелинде ээлчег бердинген онаалданы доктаамал ажыр боттандырып келген — деп, «Тыва даг-дүгү» комбинаттың арыглал фабриказында № 4 ээлчегниң начальниги, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң депутады Деспи Кужугетович Дуктен-оол биске чугаалады.

Шынап-ла, дөрткү ээлчег 1972 чылда «даг хевеңи» арыглакчыларының аразында социалистиг чарышка тиилекчи болуп үнген. Чыл планын хуусаа бетинде — декабрь 3-те күүсеткеш, ооң арткан хүннерде пландан ажыр даг-дүгү арыглааннар. Ээлчегниң ажыл-ишчилери юбилейлиг чылда онаалдадан ажыр 720 тонна сорттуг даг-дүгүн Төрээн чуртка берген.

№ 4 ээлчегниң чедиишкинниг ажылы ооң начальнигиниң төлептиг ажыл-ишчизинден, организакчы чоруундан, кижилер-биле ажылдап билиринден улуг хамаарылгалыг.

Деспи Дуктен-оолдуң намдары Ак-Довурак-биле сырый холбаалыг. Бичии аныяк оол турган, 1960 чылда ол тудуг эргелелинге тудугжу болуп ажылдап кирген. Арыглал фабриказының кол корпузун болгаш чуртталга бажыңнары тударынга ол идепкейлиг киришкен. Даг-дүгү арыглаар фабрика ажыглалга кирип, Төрээн чуртка үнелиг продукциязын берип эгелээни-биле анаа ажылчыннар негеттине берген. Ажылга кызымак эрни өлче чорутка. Баштайгы үелеринде Дуктен-оол таарыштырыкчылап ажылдап турган. Чаа мергежилди дүрген шингээдип алгаш, эш-өөрүнге мактады берген.

Эртем-билиин, мергежилин бедидери амгы үениң ажылчыннарының кол сорулгаларының бирээзи. Деспи Кужугетович ону кончуг эки билир. Ынчангаш техникумнуң бот-өөредилгелиг салбырынга кирип алгаш, ону 1968 чылда чедиишкинниг доосткан.

Комбинаттың дирекциязы, партия комитеди ажыл-ишке төлептиг, өөрүнге эвилең ээлдек, хөй-ниитичи, организакчы Деспи Дуктен-оолду ээлчег начальнигинге төмүйлаарын сүмележип көрген. Ол саналды шуптузу деткээн. Ынчангаш 1968 чылдан бээр № 4 ээлчегниң начальниги болуп ажылдап, бердинген даалганы багай эвес күүседип турар.

Деспи Кужугетович бодунуң ажылынга бердинген. Планныг онаалдаларны күүседирде кандыг иштики курлавырларны, аргаларны ажыглаарын эш-өөрү-биле үргүлчү сүмележип, кандыг-бир четпестер үнүп келирге, ону эдип алырының хемчеглерин дораан ап турар. Ол чедиишкинге мензэргенип оожургавас, харын-даа улам көвүдедир хемчеглерни алыр. Ынчангаш ээлчегниң ажыл-ишчилери доктаамал эки ажылдап турарлар.

Төлептиг ажыл-ишчи Деспи Кужугетович Дуктен-оолду Тыва АССР-ниң Дээди Совединге соңгулда чорудар Ак-Довурактың № 39 соңгулда округунуң соңгукчулары 1971 чылдың июнь 13-те Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң депутадынга соңгааннар. Соңгукчуларының идегелин эш Дуктен-оол бүзүредип, эки ажылдап турар.

«1973 чылдың улус ажыл-агый планын хуусаа бетинде күүседир дээш үлетпүрнүң, тудугнуң болгаш транспорттуң ажылдакчыларының Бүгү-эвилел социалистиг чарыжын калбартыр дугайында» СЭКП Төп Комитединиң, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ Төп Комитединиң доктаалын «Тыва даг-дүгү» комбинаттың, ооң иштинде № 4 ээлчегниң ажыл-ишчилери танышкаш, бедиткен социалистиг хүлээлгени алганнар. Даг-дүгү арыглакчылары бо чылын планда ажыр 1200 тонна сорттуг даг-дүгүн Төрээн чуртка бээрин аазаан.

Деспи Кужугетовичиниң удурткан ээлчээ Тоску беш чылдың шиитпирлиг үшкү чылын юбилейлиг чылда чедип алган күш-ажылчы темпизин биче-даа кошкатпайн эгелээн. Январьда ээлчег планын 111,2 хуу күүсеткен. Ол, ээлчеглерден эң эки көргүзүг болган.

— Тоску беш чылдың шиитпирлиг үшкү чылында арыглал фабриказының № 4 ээлчээниң ажыл-ишчилери бодунуң мурнунда салдынган сорулганы чедиишкинниг күүседип шыдаарынга бүзүрелдиг — деп, ээлчег начальниги Деспи Кужугетович Дуктен-оол түңнелинде чугаалаан

Т. ХЕРТЕК.

ЧУРУКТА: Д. К. Дуктен-оол.
С. ФЕОКТИСТОВТУҢ фотозу.

УЛУГ-ХЕМДЕН МЕДЭЭЛЕР

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). «Найырал» совхозтуң Кара-Талда комсомолчу-аныяктарның сүт-бараан фермазының коллективи юбилейлиг чылда бедик күш-ажылчы көргүзүглерлиг болганы-биле оларга ВЛКСМ райкомунуң фермалар аразынга шилчиир Кызыл тугун тывыскан.

Ферманың ажыл-ишчилери мал ажылының ажылдакчыларының Бүгү-эвилел социалистиг чарыжынга идепкейлиг киржип, саар инектерниң ажаалда, чемгерилгезин экижиткен. Ооң түңнелинде сүт саалдазы багай эвес. Ферма бо чылын 368 тонна сүттү күрүнеге садар планныг, боттарының бар аргаларын санап көргеш, даалгадан ажыр 32 тоннаны садар бедиткен хүлээлгени саанчылар алган.

Январьда күрүнеге сүт садарының планы күүсеттинген. Саанчылардан Сара Санчат бир инекке онааштыр хөй сүттү сагган.

Н. МААДЫ.

• • •

Жданов аттыг совхозтуң Ийи-Тал салбырының кадарчыларының коданнарында хөй хур кыштап турар. Амгы үеде хой төрүп эгелээн. Баштай оолдаан 730 хойнуң хураганы менди. Хоочун малчын Сат Хоюр-оолдуң коданында 230 хой төрээн, ооң чаш төлү эки доругуп турар.

Хойжуларга дузалажыры-биле сакманщиктерни тус-тус малчыннарже чоруткулаан. Коданнарда сиген, сула, дус бар. Сугну машиналар чогуур үезинде чедирип турар.

С. ОПУК-ООЛ.

• • •

Чодураада аъш-чем болгаш үлетпүр барааннарының хөлүшкак магазини арыг-силиг, делгүүрлерни көрүштүг делгээн. Ооң эргелекчизи Севильбаа Донгаковна Седип ур чылдарда ажылдаан дуржулгалыг садыгжы.

Ооң боду өре-самчыгдал чок, ай, квартал планнарын доктаамал ажыр күүседип келген, районда мурнакчы садыгжыларның бирээзи. Садыгның культуразын бедидип, садып алыкчыларның чагыг-негелделерин сагыш човангыр күүседип, эки ажылдап келгени дээш Севильбаа Донгаковнаны «Хүндүлелдиң демдээ» орден база Ленинчи юбилей медалы-биле шаңнаан.

Мурнакчы садыгжы эрткен юбилейлиг чылдың планныг онаалдазын хуусаа бетинде күүседип, бо чылдың январьда 28 муң рубльдиң аъш-чем болгаш янзы-бүрү барааннарны садып, саарылга планын күүсеткен.

Тоску беш чылдың шиитпирлиг үшкү чылында Севильбаа Донгаковна бедиткен хүлээлгени алгаш, ону күүседир дээш шалыпкын ажылдап турар.

К. АЛЕКСЕЕВ.

Малчыннарга...

Малчынны кайывыс-даа таныыр болгаш, орукка кел-чорүй-ла ооң дугайын чугаалажып чордувус. Ол кижиниң ажылы-даа, чоңга хамаарылгазы-даа, дажы-чаңы-даа бистиң чугаавыстың утказы ол турган. Ынчап чораш, аалга чедип келгенивисти безин эскербээн болдувус.

Малчынывыс аалында чок болду. Дораан-на кады чораан эжимниң «Хоюнлан, черле адырылбас кижи боор. Өөнге черле таварышпаан мен. Ужуражыксаан кижи аалче углаан херээ чок, ооң хоюн диләэни дээре» дээн чугаазы сагышка кирди. А Седиваа угбай кышты канчаар эртирип турарын биске таныштырып ор:

— Бо чылын кажангызындан-даа бедик хүлээлге алдывыс. Аазапканда канчаар боор, күүседир дээш кызып-ла тур бис. Амыр-дыш туржук, аъш-чемге безин четтигер чай чок апаар-дыр. Ылаңгыя чаш мал ажаап турда чымыш улуг...

Улуг-Хемде «Күш-ажылдың хостуу» совхозтуң хоочун хойжузу Кыргыс Шагдырның аалынга келгенивис ол. Мурнакчы малчын беш чыл планын күүсединиң шиитпирлиг чылында төрүүр чүс хойга онаалтыр 100 хураганы доруктуруп алырын, хой бүрүзүнден 2 килограмм 800 грамм дүк кыргыырын хүлээнген болду. Чайын бодунуң күжү-биле 12 тонна сигенни белеткээрин болгаш 8 тонна кураагаг өдек белерин база шиитпирлеп алган. Шагдыр бо бүгүнү бригада кежигүннериниң хуралынга чугаалаан болгаш социалистиг чарышка «Улуг-Хая» совхозта хоочун хойжу, Октябрь революциязы орденниң эдилекчизи Ондар Балдыжыкты кыйгырган.

Ажыл-иш болгаш амыдырал-чуртталга дугайын хөөрежип орувуста, кызыл чааткыг кыс маңнап келгеш, оруң баарынга чыткан чепти алган дораан-на дедир үне халыды. Ол арызында бистиң чугаавыс үстү берген. Даштын кажаага кээривиске уруу хойларга сиген каап берип тур.

— 158 хураган төрүттүнген, деңкезиниң авам ажаап турар — деп, Үнүш сигенин таратпышаан, бистиң айтырыгларывыска харыылады. Ынчап турувуста хойлар аал кедезинде кара кожагарны куду шуужуп эгеледи. Таакпы тыртым хире болганда, кадарчывыс бо келди. Инчеэнде беш хураган олчалыг болду. Ол хүн чаш хураганнарның саны 163 четкен, а төрээн хойнуң саны — 160.

Совхозтуң мурнакчы хойжуларының бирээзиниң байдалы ындыг болду. Өске аалдарның хоюу база-ла төрүп турар. Кымнынга-даа баарга, чаш мал үну кулакты үюкталдырып келир.

Б. МОҢГУЛ-ООЛ.

Чолаачы М. А. Сухоносов Кызылдың № 1 чүък АТБ-зинге 10 чыл ажылдап келген. Техниканы эки билир, ажылынга харысалгалыг чолаачы ай планын үргүлчү ажыр күүседип, кывар-чаар материалдарны хөйнү камгалап ап турар. Юбилейлиг чылда ол коллективтиң социалистиг чарыжынга тиилекчилерниң одуруунга кирген болгаш Михаил Александрович Сухоносовтуң адын АТБ-ниң Хүндүлел дептеринде киир бижээн.

Тоску беш чылдың үшкү чылында бүгү улусчу социалистиг чарышка бүгү коллективтерниң киргени-биле холбаштыр бо АТБ-ниң коллективинде база ол калбарган. Михаил Александрович ооң идепкейлиг киржикчизи болуп ажылдаарынга шиитпирлиг.

Н. БАЙКАЛОВТУҢ фотозу.

ССР ЭВИЛЕЛИНИҢ 50 ЧЫЛЫНЫҢ МАТЕРИАЛДАРЫН ХАНДЫР ӨӨРЕНИР

ССР Эвилелиниң 50 чылының байырлалы бистиң чуртувустуң ниитилел-политиктиг амыдыралынга чугула үе-чада, делегей ужур-дузалыг улуг болуушкун болган. Ол байырлал болза, марксизм-ленинизмниң, пролетаржы интернационализмниң идеяларының, ССРЭ-ниң улустарының акы-дуңма найыралының, социалистиг дем каттыштырылга чурттарының, делегейниң коммунистиг болгаш ажылчын шимчээшкининиң өзүп турар сырый каттыжылыышкынының тиилелгелериниң чайынналчак көргүзүү болган. Юбилей байырлалы партияның болгаш улустуң бузулбас чаңгыс эвин чаа күш-биле көргүскен, СЭКП-ниң XXIV съездизиниң шиитпирлерин боттандырарынга, коммунистиг тургузуушкунга чаа тиилелгелерни чедип алырынга тургузуушкунуң ленинчи сагыш-сеткили-биле сиңниккен. ССРЭ-ниң 50 чылы-биле холбаштыр партияның массалар ортузунга организакчы болгаш политиктиг бүгү ажылының деңнели дыка бедээн, чурттуң идейлиг амыдыралы улам-на байлакшаан.

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневтиң «Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң бежен чыл оюнуң дугайында» деп илеткелинде Совет Эвилелин тургузарының болгаш быжыглаарының, сайзыраңгай социалистиг ниитилелди тургузарының талазы-биле Коммунистиг партияның канчаар-даа аажок улуг теоретиктиг, политиктиг болгаш организакчы ажылын бүгү талалыг көргүскен, бистиң чуртувустуң делегей ужур-дузалыг чедиишкиннериниң түңнелдерин үндүрген болгаш ооң улам ыңай хөгжүлдезиниң перспективаларын тодаргайлаан, социализм болгаш коммунизм тургузуушкунунга ССРЭ-ниң делегей ужур-дузалыг дуржулгазын тодаргайлаан.

Ам партия организацияларының хүлээлгези чүл дизе, ССРЭ-ниң тургустунганының 50 чылынга тураскааткан СЭКП Төп Комитединиң, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң болгаш РСФСР-ниң Дээди Совединиң кады кылган байырлыг хуралының документилеринде болгаш материалдарында айыттынган идей-теоретиктиг чүүлдерни болгаш политиктиг түңнелдерни калбаа-биле пропагандалаарын база ону коммунистерниң, бүгү ажылчы чоннарның хандыр өөренген турарын хандырары болур.

Юбилей байырлалының документилерин пропагандалаары болгаш өөренири СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң салган сорулгаларын — бүгү ажыл-агыйжы ажыл-чорудулганы, экономиканы башкарарының стилин болгаш методтарын сайзыраңгайжыдарын, улус ажыл-агыйының планнаашкынын үндезини-биле экижидерин, беш чылдың үшкү шиитпирлиг чылының планын чедиишкинниг күүседир дээш демиселге массаларның политиктиг болгаш күш-ажылчы идепкейин улам ыңай бедидерин чедип алырын шиитпирлээринге бараан болган турар ужурлуг.

Күш-ажылдың бедик бүдүрүкчүлүү болгаш продукцияның шынары, материалдыг курлавырларның база ажыл шагының камналгазы дээш демисел совет кижи бүрүзүнүң ажыл-херээ болган турар кылдыр бүгү организакчы болгаш политиктиг ажыл-биле партия организациялары оларга дээштиг салдарны чедирер апаар. Бүгү улустуң социалистиг чарыжынга ёзулуг чогаадыкчы күш-ажылчы маргылдааны боттандырып чорударын эргежок чугула. Социализмниң принциптеринге шуут-ла таарышпас артыышкыннарга — күш-ажылга ак сеткилдиг эвес болур чорукка, салдынчак, чурум чок, алыскак-чискек чорукка, социалистиг нииити чурттаалганың норма-чижээн үрээр янзы-бүрү чоруктарга удур шиитпирлиг демиселжир херек.

СЭКП — интернационалистерниң-ленинчилерниң партиязы, ынчангаш ол массаларны социалистиг интернационализмниң болгаш совет патриотизмниң ёзузунга кижизидериниң херээнче кезээде улуг кичээнгей салып келген болгаш салып-даа турар. Совет кижилерниң интернационалчы билиг-медерелин моон соңгаарда шудургу хөгжүдер, улустарның төөгүзүнге болгаш культуразынга үнелелди бээрде, ону аңгы талазы-биле, эртем ёзузу-биле шыңгыы чайгылыш чок көөрүн херек кылырынга боттандырар, национализмниң илерээшкининге удур демиселжир, даштыкыдан национализмниң артыышкыннарын өөскүдерин оралдажып турар буржуаз идеологтарның чимзениишкиннерин шиитпирлиг сойгалаар херек.

ССРЭ-ниң 50 чылынга тураскааткан байырлыг хуралдың материалдарын пропагандалаарынга СЭКП-ниң XXIV съездизиниң көдүрүп үндүргени тайбың Программазын боттандырарының, делегейде болгулап турар төөгүлүг болуушкуннарга Совет Эвилелиниң шиитпирлиг рольдуун, ооң бүгү делегей политиказын тайылбырлаарының талазы-биле Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүнениң ажыл-чорудулгазын бүгү талалыг чырыдары чугула черни ээлээн турар ужурлуг.

«Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң бежен чыл оюнуң дугайында» илеткелди, СЭКП Төп Комитединиң, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң «Совет улуска, Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң бүгү национальдарының ажылчы чоннарынга» кыйгырыын болгаш юбилей байырлалының өске-даа материалдарын хандыр пропагандалаарын, чогаадыкчы ёзу-биле өөренирин болгаш ажылчы чоннарга ону калбаа-биле таныштырарын чугула идей-политиктиг сорулга, нииити партийжи херек кылдыр көөр херек. Ол сорулганы боттандырарда идей-кижизидилгелиг ажылдың бүгү-ле бар аргалары — пропаганда болгаш агитацияны, парлалганы, телевидениени, радиону, чечен чогаал болгаш уран чүүлдү,

ВЬЕТНАМНЫҢ ШЫННЫГ ХЕРЭЭНИҢ ТИИЛЕЛГЕЗИ

(Төнчүзү. Эгези 1-ги арында).

луг. Совет Эвилели аңаа идепкейлиг киржир.

Буступ хоозураан хоорайларны болгаш суурларны тудар, үлетпүрнү катап тургузар, социализмниң тургузуушкунунга чаа чедиишкиннерни чедип алыр дээш вьетнам ажылчыннар, тараачыннар, интеллигенция хөй чүүлдү кылыр апаар дээрзин билир бис. Вьетнам Демократтыг Республиканы күчүлүг болгаш чечектелген социалистиг чурт кылдыр чаартырынга, ооң делегейге ролюн улам күштелдиреринге шиитпирлиин илергейлээн Вьетнамның ажылчы чоннар партиязының ТК-зының болгаш ВДР-ниң чазааның кыйгырыын совет кижилер долузу-биле деткип турар.

Эргим вьетнам эштер, дайынның хүннеринде дег, тайбыңның хүннеринде-даа бис силерниң-биле кады, чаңгыс одуругда бис. Вьетнамга дуза чедирери — бистиң интернационалчы хүлээлгевис. Ол дээрге бүгү социалистиг чурттарның нийти херээ.

Делегейниң ийиги дайынының соонда чаңгыс-даа улуска таварышпаан шылгалдалар вьетнам улустуң үлүүнге онаашкан. Аңаа дузаламчы болза социал тургузугдан хамаарылга чокка улустарның болгаш күрүнелерниң эп-сеткил каттыштырылгазының чижээ боор болур болгаш болур-даа ужурлуг.

Эштер! Бистиң партиявыстың Төп Комитединиң, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң болгаш Совет чазактың база бүгү совет улустуң өмүнээзинден бистиң дайынчы өңнүктеривис — вьетнам коммунистерге, Вьетнам Демократтыг Республиканың ажылчы чоннарынга, Вьетнамның дешпилгелиг болгаш демократтыг бүгү күштеринге тиилелге-биле база катап байыр чедирерин чөпшээреп көрүңер.

Эргим вьетнам акы-дуңмаларывыска улуг-улуг чедиишкиннерни болгаш аас-кежикти күзедивис!

Маадырлыг вьетнам улус дээш!

Вьетнамның ажылчы чоннарының алдарлыг партиязы дээш, эш Ле Зуанга баштаткан ооң Төп Комитеди дээш!

Тайбың, хосталга, социализм мандып турзун!

(Ооң соонда Нгуен Зуй Чинь чүве чугаалаан).

Эш НГУЕН ЗУЙ ЧИНЬНИҢ чугаазы

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының ТК-зының Чиңгине секретары, эргим эш Брежнев!

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы, эргим эш Косыгин!

Эргим эштер!

Вьетнам талазы-биле чугаалажыышкыннарны доозуп, Париж дугуржулгазынга ат салырывыс билек-ле Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Чиңгине секретары эш Л. И. Брежнев болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш А. Н. Косыгин, өске-даа совет удуртукчулар бистерни чүректиң онза ханызындан хүлээп ап турарынга эш Ле Дык Тхо болгаш мен бодум кончуг өөрүп тур бис.

ВДР-ниң Президентизи эш Тон Дык Тханг, Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының Төп Комитединиң Бирги секретары эш Ле Зуан, ВДР-ниң Национал хуралының Доктаамал комитединиң Даргазы эш Чыонг Тинь, ВДР-ниң Премьер-Министри эш Фам Ван Донг олардан болгаш бистиң партия, күрүневистиң өске-даа удуртукчуларындан эш Брежневке, эш Подгорныйга, эш Косыгинге болгаш өске-даа совет удуртукчуларга чүректиң ханызындан байыр дамчыдарын чөпшээреп көрүңер. Совет удуртукчуларның январь 27-де байырлыг телеграммаларынга болгаш бистиң чуртувустуң ийи талазында чурттаан вьетнам улустуң чедип алган тиилелгезиниң ужур-дузазын бедии-биле үнелеп, маңаа эш Брежневтиң чугаалаан сөстеринге кончуг өөрүп тур бис.

АКШ-тың Вьетнамга агрессчи дайынын, Вьетнамның иштики херектеринге ооң шериглериниң киржилгезин болгаш холгаарлаашкынын чок кылбышаан, Вьетнам талазы-биле Париж дугуржулгазы Вьетнамның төөгүзүнде эң узун болгаш кадыг-дошкун болган дайынга вьетнам улустуң онза улуг тиилелгези, ол болза социализм, национал хамаарышпас чорук, демократия болгаш тайбың дээш демисежип турар күштерниң тиилелгези, делегейниң хостуг эрге-шөлээни болгаш чөптүг чорукту эргим үнелеп турар бүгү улустарның тиилелгези болуп турар.

Вьетнам улустуң ол улуг тиилелгези — Президент Хо Ши Минниң «Хамаарышпас чорук болгаш хосталгадан артык үнелиг чүве чок» деп сөстер бижиттинген тугун бедик түтпушаан, вьетнам улустуң хөй чылдар дургузунда эрес-маадыр болгаш шудургу тулчуп келгениниң түңнелидир. Ол болза Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының тиилелгези-дир, ол партия шериг, политиктиг болгаш дипломаттыг үш фронтуга демиселди чүткүлдүг башкарган, ооң түңнелинде дайзынның чимзенишкиннери болгаш кажарлаашкыннары буурап дүшкен.

Совет Эвилелиниң, социалистиг өске-даа чурттарның вьетнам улуска улуг болгаш дээштиг деткимче, дузаламчызы бистиң тиилелгевисти чедип алырынга идиг берген алызындан чугула фактор болган.

Бистиң кезээде сактып чоруур апаарывыс чаагай деткимчези болгаш дузаламчызы дээш Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынга, Совет чазакка болгаш акы-дуңма совет улуска Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының, ВДР-ниң чазааның болгаш вьетнам улустуң өмүнээзинден сеткилдиң ханызындан өөрүп четтиришкинни илередирин чөпшээреп көрүңер.

Эргим эш Брежнев!
Эргим эш Косыгин!
Эргим эштер!

Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының Төп Комитединиң болгаш ВДР-ниң чазааның январь 27-де Кыйгырыында айытканын ёзугаар алырга, Төрээн чуртту камгалап алыр дээш америк агрессорларга удур дайынның тиилелгелиг доозулганы вьетнам революцияның чаа үе-чадазының эгелээнин айтып турар. Вьетнамның ийи талазында чурттаан бистиң ада-чуртчуларывыстың мурнунда сырый каттыжыышкынны быжыглаарының, серемчилелди бедидериниң, Париж дугуржулгазын шыңгыы болгаш бүрүн күүседир дээш, үр тайбыңны камгалаар дээш, Соңгу Вьетнамга социалистиг тургузуушкунну күштелдирер дээш, Мурнуу Вьетнамга национал-демократтыг революцияны боттандырып доозар болгаш бистиң Төрээн чуртувусту келир үеде тайбың катап каттыштырары дээш демиселдиң сорулгалары туруп турар.

Ол берге болгаш нарын сорулгаларны күүседирде Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы болгаш совет улус моон соңгаар-даа биске деткимчени болгаш дузаламчыны көргүзер, мурнуу-вьетнам чоннуң кара чаңгыс ёзулуг төлээлекчизи — Мурнуу Вьетнам Республиканың Революстуг түр чазааның алдарлыг тугунуң адаа-биле Мурнуу Вьетнамда бистиң ада-чуртчуларывыстың чорудуп турар демиселин моон соңгаар-даа деткиир дээрзинге быжыг бүзүрелдиг бис. Марксизм-ленинизмге болгаш пролетаржы интернационализмге үндезилээш, бистиң ийи чуртувустуң улустарының чаагай чоруу дээш, тайбың, национал хамаарышпас чорук, демократия болгаш социализм дээш нийти демиселдиң эрге-ажыктарынга таарыштыр вьетнам-совет сырый каттыжыышкынны, найыралды болгаш кады ажылдажылганы улам ыңай быжыглаарынче боттарывыстың бүгү кужувусту моон соңгаар-даа салыр бис.

Вьетнам улустуң болгаш тайбың, национал хамаарышпас чорук, демократия база социализм дээш демисежип турар бүгү күштерниң онза улуг тиилелгези дээш, коммунизмниң материал-техниктиг баазазын тургузарының херээнге болгаш Европага база бүгү делегейге тайбыңны камгалаар дээш демиселинге акы-дуңма совет улус Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының удуртулгазы-биле улам улуг-улуг тиилелгелерни чедип ап турзун дээш бо дашканы көдүрерин саналдап тур мен.

Вьетнамның болгаш Совет Эвилелиниң ийи партиязының болгаш улустарының аразынга акы-дуңма найыралды база кады ажылдажылганы улам ыңай быжыглап болгаш калбартып хөгжүдери дээш!

Эштер Л. И. Брежнев, Н. В. Подгорный, А. Н. Косыгин, оларның болгаш өске-даа совет удуртукчуларның кадыы дээш!

Мында олуржуп турар бүгү кижилерниң кадыы дээш!

* * *

Шайлалга үезинде эштер Л. И. Брежнев болгаш Нгуен Зуй Чинь оларның чугааларын улуг кичээнгей-биле дыңнаан болгаш диңмиттиг адыш часкаашкыннары-биле уткаан.

Дүштеки шайлалга чүректиң ханызындан акы-дуңма найыралдың байдалынга эрткен.

(СЭТА).

Москваның хөй-ниитизиниң төлээлекчилериниң митингизи

Вьетнамда дайынны соксадырының болгаш тайбыңны катап тургузарының дугайында дугуржулгага ат салганын совет кижилер улуг болгаш өөрүшкүлүг болуушкун кылдыр үнелеп көрүп турар. Совет кижилер Коммунистиг партияның, ооң ленинчи Төп Комитединиң даштыкы болгаш иштики политиказын бүрүн деткип болгаш уткуп-хүлээп албышаан, эрткен бүгү чылдарда акы-дуңма вьетнам улустуң шыныг чорук дээш демиселин шиитпирлиг деткип келген. Социализмниң делегейде эң баштайгы чуртунуң дузаламчызы болгаш деткимчези болза, пролетаржы интернационализмниң улуг ленинчи принциптеринге чайгылыш чок шынчызының, улустарның национал-хосталгалыг демисели-биле ооң эп-сеткил каттыштырылгазының чайынныанчак үлегер-чижээ болур.

Найысылалдың хөй-ниитизиниң төлээлекчилери вьетнам улустуң шыныг херээниң тиилээни-биле холбаштыр оларга байыр чедирери-биле январь 30-де Эвилелдер бажыңының Колонналыг залынга чыглып келгеннер.

Президиумда эштер **А. П. Кириленко, Ф. Д. Кулаков, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, П. Н. Демичев, Д. Ф. Устинов, В. И. Долгих, И. В. Капитонов** оларны чыылганнар чылыы-биле уткааннар.

Аңаа Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының Төп Комитединиң Политбюрозунуң кежигүнү, секретары, Вьетнам талазы-биле Парижке боор турган чөвүлел хуралга ВДР-ниң делегациязының тускай төлээлекчизи **Ле Дык Тхо**, ВДР-ниң Совет Эвилелинде элчини **Во Тхук Донг**, Мурнуу Вьетнам Республиканың ССРЭ-де элчини **Данг Куанг Минь**, өске-даа вьетнам эштер база олурганнар.

Партияның Москва хоорай комитединиң секретары **Л. И. Греков** найысылалдың хөй-ниитизиниң төлээлекчилериниң митингизин ажыткан. Бо хүннерде бурунгаар дешпилгелиг бүгү кижи төрелгетенниң кичээнгейи төөгүлүг болуушкун — Вьетнамда дайынны соксадыр болгаш тайбыңны катап тургузар дугайында дугуржулгага январь 27-де ат салганынче угланган деп ол чугаалаан. Ол болуушкун амгы үеде делегей хөгжүлдезиниң төөгүзүнге улустарның хосталга болгаш хамаарышпас чорук дээш, бүгү-ниитиниң тайбыңы болгаш дешпилгези дээш демиселинге эң чугула үе-чада боор кирер.

Вьетнам-совет ниитилелдиң Төп эргелелиниң даргазы, ССРЭ-ниң ужудукчу-космонавы, Совет Эвилелиниң Маадыры **Г. С. Титовка** сөс берген.

Вьетнамда дайылдажыышкынны соксадыр дугайында медээни дыңнааш, совет хөй-нийти акы-дуңма вьетнам улуска улуг чоргаарланыышкынын илереткен деп, ол чугаалаан.

Дугуржулгага ат салганы — ол дээрге, социалистиг дем каттыштырылгазының чурттарының, делегейниң коммунистиг болгаш ажылчын шимчээшкининиң интернационалчы эп-сеткил каттыштырылгазының өндүр-улуг тиилелгези деп чугаалап турар бис. Олар вьетнам улустуң маадырлыг демиселин шиитпирлии-биле деткип келген болгай.

ССРЭ-ниң тургустунганындан бээр 50 чылынга турасканнаан байырлыг хуралга чугаазынга СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежневтиң чугаалааны: «Вьетнамның улузу-биле бистиң интернационалчы эп-сеткил каттыштырылгавыс бүгү талазы-биле боттуг ажыл-херек боор күүсеттинип турар. Ынчангаш совет-вьетнам найыралды камгалап, быжыглаары дээш күштерни черле харамнанмас бис».

Ол сөстерниң бадыткалы болза, эрткен бүгү чылдарда экономика болгаш шериг-даа талазы-биле улуг совет дузаламчы, делегей айтырыгларының талазы-биле ВДР-ниң болгаш Мурнуу Вьетнам Республиканың чазактарының туружун деткип келгени ол боор турар. Пролетаржы интернационализмниң ленинчи принциптеринге СЭКП-ниң кижизиткени совет кижилер Вьетнамга аар-берге ол чылдарның бүгү дургузунда боттарының угаан-бодалы болгаш күзел-соруу-биле кады вьетнам улус-биле тудуш турган.

ВДР-ниң материал-техниктиг баазазын катап тургузуп, быжыглаарының талазы-биле, тайбың, хамаарылга чок, демократтыг, нейтралдыг Мурнуу Вьетнам дээш демиселдиң-даа улуг болгаш берге сорулгалары вьетнам улустуң мурнунда туруп турарын бистер, совет кижилер ыяк билир бис.

СЭКП-ниң болгаш Совет күрүнениң удуртукчулары Вьетнамның ажылчы чоннар партиязының болгаш Вьетнам Демократтыг Республиканың удуртукчуларының адынга чоруткан байырлыг чагаазынга мынчаар медеглээн: «Вьетнам улустуң кадыг-дошкун шылгалдаларны тудуп турганының чылдарында империалистиг агрессияга удур ооң демиселиниң үезинде турганы-биле бир дөмей, Совет Эвилели чаа үе-чадада-даа Вьетнамның чөптүг херээниң талазынга өскерлиш чок туржур апаар».

СЭКП-ниң болгаш Совет чазактың ол ленинчи шугумун долузу-биле бүрүн деткивишаан, ВДР-ге социалистиг тургузуушкунунуң херээнге, вьетнам улуска боттарының херээн боттары шиитпирлээр эргени хандырар дээш демиселге-даа совет хөй-ниитиниң бүгү талалыг деткимчезинге моон-даа соңгаар идегеп болур деп совет кижилерниң чугаалап турарын Г. С. Титов түңнелинде чугаалаан.

Индирде — В. И. Ленин аттыг электромеханика заводунуң слесары, коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы **К. И. Сахаров**.

Төрээн Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың тайбыңны быжыглаарынче, империализмге, реакцияга болгаш дайынга удур демисежип турар бүгү күштерни каттыштырарынче угланган политиказын болгаш ону амыдыралга боттандырар дээш кылып турар эргежок чугула бүгү чүүлдерин Москваның ажылчы чоннары, бүгү совет улус-биле кады чүүлдүгзүнүп, бүрүнү-биле деткип турар деп, ол чугаалаан.

Бистиң чуртка коммунизмни чедиишкинниг тургузары, Совет Эвилелиниң камгалал болгаш экономиктиг күчүзүн быжыглаары дээрге империализмге удур демиселдиң херээнге эң дээре салыышкын болурун билир бис деп, оратор уламчылаан. Чогум-па ооң ужурунда чурттуң материал-техниктиг баазазын улам хөгжүдер талазы-биле Коммунистиг партияның XXIV съездизиниң даалгазын, беш чылдың үшкү, шиитпирлиг чылының планын күүседирин боттарывыстың өндүр-улуг, интернационалчы хүлээлгевис кылдыр көрүп турар бис.

Вьетнамны деткиириниң Совет комитединиң өмүнээзинден ол комитеттиң даргазының оралакчызы, ССРЭ-ниң Дээди судунуң даргазы **Л. Н. Смирнов** акы-дуңма улуска байыр чедирген.

Январь 27-де Парижке ат салганы дугуржулга америк империализмниң вьетнам улуска удур агрессиязын соксатканы деп, ол чугаалаан. Ол дугуржулга Вьетнамның хамаарышпас чоруун, суверенитедин, чаңгыс эвин болгаш девискээр талазы-биле чаңгыс аай чоруун хүндүлеп көөрүн айыткан болгаш вьетнам айтырыгны политика талазы-биле шын, боттуг шиитпирлээриниң чайгылыш чок аргаларын берип турар.

Хосталганы чаалап алгаш, шыныг херек дээш демисежип турар коммунистер партиязынга удурткан улусту дискек кырынга сөгүртүп черле шыдавас деп чүвени төөгү көргүскен деп, оратор уламчылап чугаалаан.

Совет херээженнер комитединиң кежигүнү, Совет Эвилелиниң Маадыры **М. П. Чечнева** совет херээженнерниң мурнундан вьетнам улуска кайгамчыктыг тиилелге-биле холбаштыр изиг байыр чедирген.

Дараазында ВЛКСМ-ниң Москва хоорай комитединиң бирги секретары **С. А. Купреев** чүве чугаалаан. Бистиң чурттуң аныяк оолдар, кыстары, найысылалдың комсомолчулары болгаш аныяктары вьетнам улустуң демиселинге болгаш тиилелгезинге боттарының салыышкынынарын база кииргенинге чоргаарланып турар бис деп, ол чугаалаан. Бистиң салыышкынывыс дээрге-ле Ада-чурттуң камгалал болгаш экономиктиг күчүзүн быжыглаар талазы-биле кызымаккай ажыл-иживис ол болур.

Вьетнамның ажылчы чоннар партиязының Төп Комитединиң Политбюрозунуң кежигүнү, секретары **Ле Дык Тхонуң** чугаазын чыылганнар изиг адыш часкаашкыны-биле уткааннар.

Вьетнам улустуң тиилелгези — Вьетнамда дайынны соксадыр болгаш тайбыңны катап тургузар дугайында дугуржулгага ат салганы-биле холбаштыр силерниң организастаан байырлыг митингиңерге киржир улуг аас-кежиктиг болдум деп, ол чугаалаан. Бистиң силерниң-биле кады нийти тиилелгевис болур бо тиилелгеге өөрүшкүнү илередир дээш силерниң маңаа чыглып келгениңерге Вьетнамның ажылчы чоннар партиязының, Вьетнам Демократтыг Республиканың чазааның болгаш бүгү вьетнам улустуң өмүнээзинден изиг байыр чедирип, өөрүп четтиришкинни илергейлээрин чөпшээреп көрүңер.

Вьетнамда дайынны соксадыр болгаш тайбыңны катап тургузар дугайында дугуржулганы чедип алганы вьетнам улустуң, а ол ышкаш Лаостуң болгаш Камбоджаның акы-дуңма улустарының база улуг тиилелгези болбушаан, социалистиг чурттарның, делегейниң коммунистиг база ажылчын шимчээшкининиң, тайбыңга, шыныг чорукка ынакшылдыг бүгү дарлаткан улустарның, чер бөмбүрзээниң чонунуң бүгү кезектериниң сырый каттышпышаан, бистиң шыныг демиселивисти бүгү хемчег-биле деткип турган америк-даа улустарның база улуг тиилелгези болур.

Ол өндүр-улуг тиилелгени чедип алганы — хамыктың мурнунда вьетнам революцияның улуг болгаш ынак баштыңы Хо Ши Минниң үргүлчүлелдиг демисел үезинде кижизидип, каннааны Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының шынчы марксисчи-ленинчи шугумунуң түңнели боор турар. Бергелерге болгаш каража-когаралдарга торулбайн, ёзулуг хамаарышпас чорук болгаш хосталга дээш, шыныг тайбың дээш шиитпирлии-биле демисежип турган вьетнам улустуң сырый каттыжыышкынының, демисежиринге болгаш тиилээринге шиитпирлииниң, маадырлыг чоруунуң ачызында ол тиилелге чедип алдынган. Ол тиилелге болза вьетнам улустуң шыныг херээнге изиг эп-сеткил каттыштырылгазын илередип, деткимче көргүзүп келген социалистиг чурттарның, делегейниң коммунистиг болгаш ажылчын шимчээшкининиң, бурунгаар дешпилгелиг бүгү кижи төрелгетенниң күчүлүг демиселиниң база түңнели боор турар.

Бистиң мурнувуста турар сорулгалар дыка нарын болгаш берге-даа. Ынчалза-даа бистер ооң-биле кады эвээш эвес таарымчалыг байдалдыг болу берген бис. Вьетнам улус бодунуң сырый каттыжар болгаш маадырлыг демисежир талазы-биле шаг-шаандан тургустунган чаңчылын ёзугаар, шын угланыышкынны болгаш Лаостуң база Камбоджаның улустары-биле сырый эп-сеткил каттыштырылгазын барымдаалавышаан, акы-дуңма социалистиг чурттарның, делегейниң тайбыңга ынакшылдыг бүгү улустарының улуг дузаламчызы-биле бүгү бергелерни ажып эртер болгаш чаа үе-чадада боттарының мурнунда тургустунган алдарлыг сорулгаларны чедиишкинниг шиитпирлээринге чигзиниг-даа турбас.

Бистиң чоокта чаа тиилелгелеривис Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының, ССРЭ-ниң чазааның болгаш совет улустуң пролетаржы интернационализм ёзузу-биле биске көргүскен улуг, үнелиг болгаш бүгү талалыг деткимчезиниң болгаш дузаламчызының база түңнели боор, ооң-биле чарылбас харылзаалыг деп, Ле Дык Тхо онзалап демдеглээн. Төрээн чуртту камгалаары дээш америк империалистерге удур бистиң демиселивис үезинде совет кижилер үргүлчү бистиң-биле кожа туржуп, бистерге дузалап, сорук киирип турган. Ол дузаламчы бистиң тиилелгевиске канчаар-даа аажок улуг салыышкынын киирген. Бөгүн тайбың катап тургустунганда совет кижилер бистиң тиилелгевиске дораан-на байыр чедирген. Ооң кайгамчыктыг сөстери Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының болгаш Совет күрүнениң удуртукчуларының Вьетнамның Ажылчы чоннар партиязының болгаш ВДР-ниң, а ол ышкаш МВР-ниң Революстуг түр чазааның удуртукчуларынга январь 27-де чоруткан байырлыг чагааларында илереттинген. Ол бистерге улуг сорук киириишкинниң чүүлдери болур.

Вьетнамның ажылчы чоннар партиязының, Вьетнам Демократтыг Республиканың чазааның болгаш бүгү вьетнам улустуң өмүнээзинден ССРЭ-ниң Коммунистиг партиязынга, чазаанга болгаш акы-дуңма совет улуска эң-не изиг-биле өөрүп четтиришкинни бо индирден илергейлээрин чөпшээреп көрүңер.

Империализмге удур, хосталга, национал хамаарышпас чорук дээш, бүгү-ниитиниң тайбыны болгаш социал дешпилге дээш улустарның демиселиниң төөгү демдеглелдеринге алдарлыг арынны киирген акы-дуңма вьетнам улуска митингиниң киржикчилериниң изиг байыр чедиргенин илереткен резолюцияны аңаа чаңгыс үн-биле хүлээп алган.

Маадырлыг вьетнам улустуң талазынга шиитпирлии-биле туржуп, империалистиг агрессияны ойтур шавар талазы-биле аңаа ёзулуг акы-дуңманың бүгү талалыг дузаламчызын болгаш деткимчезин көргүскен СЭКП-ниң болгаш Совет чазактың быжыг, шиитпирлиг политиказынга совет кижилер улуу-биле чоргаарланмышаан, пролетаржы интернационализмниң улуг ленинчи принциптеринге боттарының чайгылыш чок шынчызын болгаш улустарның хосталга дээш демиселинге дайынчы эп-сеткил каттыштырылгазын илередип турарлар деп, ол резолюцияда демдеглээн.

(СЭТА).

ДЕЛЕГЕЙ БО ХҮННЕРДЕ

ВДР-ниң университеттеринге дузаламчы

ГААГА. (СЭТА). Лейден университединиң (Голландия) чөвүлели америк бомбалаашкыннарның айыылынга таварышкан Вьетнам Демократтыг Республиканың университеттеринге материалдыг дузаламчы көргүзер дугайында шиитпир үндүрген. Университеттиң студентилери ВДР-ниң университеттери-биле дем каттыштырып ажылдаарының программазын төлевилээрин саналдаан деп, шиитпирде айыткан.

Айыыл чок чорук Чөвүлелинде

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). КНО-нуң Айыыл чок чорук Чөвүлелиниң онза хуралы болган. Мурнуу Родезияның сөөк-язы ылгай көөр ёзу-чурумунуң дерзии чөңгээлер кылганының түңнелинде Замбия биле Мурнуу Родезияның кызыгаарында тургустунган байдалды ол онза хуралга чугаалажып көрген.

Африка диптиң мурнуу талазынга сөөк-язы ылгай көөр колониалдыг шивээ тургузуп алыр дээш Мурнуу Родезияның болгаш Мурнуу Африканың сөөк-язы ылгай көөр үзелдиглериниң португал колонизаторлар-биле сүлчээлежип турарын херечилеп турар барымдааларны Замбияның төлээлекчизи П. Лусака чугаалаан.

Гананың, Танзанияның, Мароккону, Югославияның төлээлекчилери Замбияны деткээн.

Айыыл чок чорук Чөвүлели Мурнуу Родезияга удур хемчеглер алырын күштелдирер, ол ышкаш Смиттиң сөөк-язы ылгай көөр үзелдиг ёзу-чурумун идепкейлиг деткип турар Мурнуу Африкага болгаш Португалияга удур эргежок чугула хемчеглер алыр дугайында шиитпир үндүрер ужурлуг деп, совет төлээлекчи В. Л. Исраэлян медеглээн.

Өөренип көрүп турар

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Демократтыг партияның сенатта хөй нуруузунуң баштыңы М. Мэнсфилд Лаостуң девискээринге америк бомбалакчы самолёттарның халдаарын үргүлчүлеп турарынга сеткилиниң аарып турарын илергейлээн.

Америк ужар чүүлдүң ол үүлгедиглерни кылып турарының ужуруп тайылбырлап бээрин негеп, күрүне департаментизинге чагаа чорудуп берген мен деп, Мэнсфилд дыңнаткан. Ооң чугаалааның ёзугаар алырга, сенаттың даштыкы херектер комиссиязы Лаосту бомбалап турар дугайында дыңнадыгларны база өөренип көрүп турар.

Шаңнал алырындан ойталаан

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Америк мафияның дугайында «Сагыл четтирткен ада» деп кинога кол рольду ойнаан, сураглыг кино артизи Марлон Брандо эр кижиниң ролюн кинога эң эки ойнап күүсеткени дээш аңаа Голливудтуң тывыскан «Алдын бөмбүрзек» дээр шаңналын алырындан ойталаан. Бодунуң ол шаңналдан ойталааның ужурун Марлон Брандо мынчалдыр тайылбырлаан: «Бистиң чуртувус алдар-адын шуут оскунган. Өске чурттарның амыдыралын империалистиг шериг күжү-биле холгаарлаар болгаш оларны хамаанчок, бистиң чонувусту безин дорамчылалга таварыштырар үүлгедиглер кылып келгениниң уламындан ындыг апарган; индейлер биле негрлерни бистиң дора көрүп турарывыстың уламындан ындыг апарган...»

Американың херек кырында байдалының кол угланыышкыны болу берген дайынзырак политиканы болгаш социал чөптүг эвес чорукту бодунуң буруу шаап турарын Марлон Брандо ынчаар илергейлээн.

Скотт Голливудтуң тывыскан шаңналын алырындан эрткен чылын сураглыг америк артист Джордж политиктиг чылдагаан-биле база ойталаан болгай.

культура чырыдыышкын албан черлерин ажыглаары эргежок чугула. Ол ажылды организастыг, бедик деңнелге, практика-биле сырый холбаалыг эттирери, аңаа эң-не бедик мергежилдиг кадрларны хаара тудары чугула. Юбилейлиг хуралдың материалдарын тайылбырлаары партия, совет, профэвилелдер болгаш комсомол организацияларының, ажыл-агый органнарының бүгү удуртукчу кадрларының, улус ажыл-агыйының тускай эртемниглериниң, эртем талазы-биле-даа, чогаадыкчы чорук талазы-биле-даа интеллигенцияның бирги черге ужур-дузалыг чугула херээ болган турар ужурлуг.

Лекторийлерниң, кинолекторийлерниң четкизин калбартыры, лекция болгаш беседаларны бөлүк-бөлүк аайы-биле ажылдап кылыры, эш Л. И. Брежневтиң илеткелинде кирген эң чугула айтырыгларның талазы-биле тематиктиг кежээлерни, айтырыглар болгаш харыылар кежээлерин, теоретиктиг болгаш эртем-практиктиг конференцияларны эртирери эргежок чугула. СЭКП-ниң национал политиказының, чурттуң социал-экономиктиг хөгжүлдезиниң, партияның иштики болгаш даштыкы политиказының чугула айтырыгларының талазы-биле өөрлеш лекцияларны ажылдап кылып турарын чүүлдүг деп деткиир апаар.

Юбилейлиг байырлыг хуралдың материалдарын өөренирин партияның болгаш комсомолдуң политиктиг өөредилгезиниң, ажылчы чоннарның экономиктиг өөредилгезиниң бүгү звеноларынга, пропаганданың массалыг хевирлеринге организастаар. СЭКП төөгүзүнүң, эртемниг коммунизмниң, философияның, политиктиг экономияның болгаш өске-даа ниитилел-политиктиг эртемнер талазы-биле өөредилге планнарынга болур-чогуур өскерилгелерни болгаш немелделерни киирер. Политиктиг, экономиктиг, комсомол өөредилгезиниң бүгү хевирлеринге болгаш массалыг пропагандага бо талазы-биле немелде кичээлдер эртирерин сүмелеп турар. Партияның болгаш комсомолдуң политиктиг өөредилгезиниң системазынга ССРЭ-ниң 50 чылынга хамаарышкан материалдарны өөренир талазы-биле ажылды калбартырынга пропагандист кадрларының белеткелин чорудары, оларны эргежок чугула методиктиг материалдар-биле чепсеглээри чугула. Ол сорулга-биле пропагандистерниң ээлчеглиг болгаш тускай семинарларынга сүмелеп турар темалар талазы-биле политиктиг кичээлдерни эртирериниң утка-шынарының болгаш методиказының айтырыгларын бүгү талалыг көөрү, партия, совет болгаш ажыл-агый органнарының удуртукчулары пропагандистер мурнунга чүве чугаалаан турарын организастаары чугула.

Пропагандистер бөлүктериниң, лекторларның, илеткелчилерниң, политинформаторларның, агитаторларның ажылын организастаарын хандыр бодап көөр, оларны эргежок чугула материалдар, ажылдап кылып каан методикалар, көргүзүг пособиелери-биле чепсеглээр, сургаалдарны болгаш семинарларны чорудар херек.

Төп болгаш чер-чер солуннарының редакцияларының, журналдарның, ном үндүрер черлерниң, телевидение болгаш радионуң хүлээлгези — эш Л. И. Брежневтиң илеткелинде айыттынган теоретиктиг түңнелдерни болгаш практиктиг сорулгаларны, партияның иштики болгаш даштыкы политиказының айтырыгларын, коммунизм тургузуушкунунга СЭКП-ниң ролюнуң өзүп турарын, социалистиг ниитилелге ажылчын аңгының башкарыкчы ролюн, ССРЭ-ге национал айтырыын шиитпирлээнин болгаш национал харылзааларның хөгжүлдезиниң перспективаларын калбаа-биле чырыдары болур. Ниитилел бүдүрүлгезиниң ажыктыын бедидерин, эртем-техниктиг дешпилгени дүргедедири, капитал тудугну эңижидери, социалистиг чарышты улам ыңай хөгжүдери, күш-ажылдың сагылга-чурумун болгаш организастыг чорукту быжыглаары, планнаашкынны болгаш эргелеп-башкарарының бүгү системазын сайзырангайжыдары, ажылчы чоннарны ниитилел мурнунга эрге-хүлээлгезин медереп билир кылдыр кижизидери дээш партияның болгаш улустуң демиселин бүгү талалыг көргүзери эргежок чугула.

СЭКП-ниң декабрь Пленумунуң шиитпирлериниң практика кырынга боттаныышкынының, беш чылдың шиитпирлиг үшкү чылының планнарын күүседир талазы-биле совет кижилерниң шудургу күш-ажылының дугайында парлалга, телевидение болгаш радио ажылчы чоннарга делгеренгей болгаш дүрген дыңнаткан турар ужурлуг.

Юбилей материалдарын өөренирин дээди болгаш тускай ортумак өөредилге черлеринге, нийти билиг школаларынга база профессионал-техниктиг училищелерге организастаан турар ужурлуг.

Эртем ажылдакчыларының мурнунда улуг болгаш харыысалгалыг сорулгалар туруп турар. Бистиң чуртувуска коммунизм тургузуушкунунуң, совет ниитилелдиң социал-политиктиг хөгжүлдезиниң, эртем-техниктиг революцияның, экономиканы эргелеп-башкарарының болгаш ооң ажыктыын бедидериниң, эртем биле бүдүрүлгениң харылзааларын улам ыңай быжыглаарының айтырыгларын ажылдап кылырынче эртемденнерниң кичээнгейин моон соңгаар-даа мөөңнээр херек.

Ажылчын аңгының, колхозчу тараачыннарның болгаш интеллигенцияның маадырлыг күш-ажылын, ленинчи национал политиканың тиилелгезин, экономика болгаш культура талазы-биле чурттуң канчаар-даа аажок улуг чедиишкиннерин көргүзүп турар бедик шынарлыг уран-чечен чогаалдарны тургузарынга чечен чогаалдың болгаш уран чүүлдүң ажылдакчыларының күжениишкиннерин чогаадыкчы эвилелдер идепкейлиг деткиир ужурлуглар.

Юбилей материалдарын пропагандалаарынга, бүгү идей-кижизидилгелиг ажылды чорудуп турары дег, Коммунистиг партия ажылчы чоннарның массалыг организацияларының — профэвилелдериниң, комсомолдуң, «Билиг» ниитилелдериниң, эртем-техниктиг ниитилелдерниң болгаш өске-даа организацияларның чогаадыкчы идепкейинге даянып турар.

Партияның идей-политиктиг ажылының ужур-дузазын айытпышаан, эш Л. И. Брежнев мынча деп демдеглээн: «Коммунистерниң болгаш черле ынчаш бистиң ниитилеливистиң чүвени медереп билир бүгү-ле хамаатыларының улуг бүзүрелдии чүдел дизе, олар ниитилел хөгжүлдезиниң ужур-дузазын болгаш угланыышкынын эки билирлер, бистиң чуртувустуң бодунуң мурнунда салып алганы эчис сорулгаларны болгаш бистиң чоруп олурар оруувусту тодаргай көрүп турарлар. Ынчангаш ол билиишкинни, бодунуң ол идейлиг бүзүрелин, боттарының сагыш-сеткилиниң чаагай хайныышкынын совет кижи бүрүзүнге сиңниктирген турары ол мурнакчы күштерниң өндүр хүлээлгези болур!».

СЭКП-ниң XXIV съездизиниң айытканы төөгүлүг сорулгаларны чедиишкинниг күүседириниң магадылалы — партияның идей-кижизидилгелиг ажылының чаа бедикче көдүрлүушкунунде болур.

(1973 чылдың январь 23-тү үнген «ПРАВДАДАН» алган).

Чоннуң уран талантызының илерели

Эрткен юбилейлиг чылда Кызылга болгаш кодээниң бот-тывынгыр уран чүүлүнүң республика көрүлдезиниге киришкеним мензэ черле уттундурбас. Ол көрүлдеге мээң сыгыртканымны жюри болгаш найысылалдың чону үнелээни — бичиимден эгелээш аңаа сундулуумну, алыс күзелимни хей-аът киирип, деткип турар-дыр деп бодаар мен. Бир тээ чонумга мээң сыгыдым таарымчалыг болганда оралдажылышкыннарым халас барбаан болгаш ону ам-даа улам байыдары — кол сорулгам болур. Ам бодум дугайымда каш сөстен чугаалап көрейн.

Тыва чоннуң шаг-шаандан бээр салгалдар дамчып чедип келген, уран чүүл талазы-биле бо онзагай жанрының дугайында эртен ёзугаар (музыкалыг нотада) бижип каан өөредилге ному чок болгай. Сыгыт талазы-биле мензэ улуг салдарны акым, республикада сураглыг сыгыртчыларның бирээзи — Сапчы Кызыл-оол чедирген. Бистиң чериң улузу ону аваа-ла «артист Кызыл-оол» деп адаарлар.

Алдыгы класстан эгелээш, акымны өттүнүп сыгыртырын оралдажып эгелээн мен. Бирле катап школачыларның концерти Хандагайты суурга болган. Аңаа киришкеш, эш-өөрүм, башкыларымның-даа макталын алдым. Ол концертти акым база көрген болган. Концерт соонда акым мензэ келгеш:— Шору-дур, Сергей, сеңтеп ап болур-дур — диди.

Бо чыл— мензэ эң-не шиитпирлиг чыл. Каш айлар болгаш онгу классты доозар ужурлуг мен. Ынчангаш чай аразында-ла билеттер ёзугаар экзаменнерге-ле белеткенип турар-дыр мен.

Чөөн Сибирьниң зона көрүлдезинде келген кижи бүрүзү бодунуң республиказының, областының, округунуң ат-алдары дээш талантызын көргүзер ужурлуг. Бистер — ак-көк Тываның бот-тывынгыр уран чүүлүнүң төлээлери бо көрүлдеге бедик чедиишкинниг болур дээш бар аргаларны ажыглап тургаш уран талантывысты көргүстүвүс.

С. КУУЛАР.

Иркутск хоорайда болуп эртип турар Чөөн-Сибирьниң зона көрүлдезинге бистиң республиканың бот-тывынгыр артистериниң концертин хоорайның чону болгаш өске республикалар, областардан келген артистер улуу-биле сонуургаан. Концерт соонда көрүкчүлер:—Тываның улусчу талантылары магалыг-ла-дыр — деп, чугаалажып турганы-даа таварылга эвес.

ЧУРУКТА: Зона көрүлдезинде киржип турар. Тываның ниити ыр бөлүү А. Чыргал-оолдуң «Революция күштү берген» деп ырын күүседип тур.

Сөзү А. РУССКИЙНИИ.

Фотозу О. ОХЕМЧИКТИИ.

Солун мергежилдиң кижилери

Таныжыңар: Галина Канчыыр-оол

Көрүкчүлер залды доллур олургулаптарга, көжеге-даа ажыттынар. Шииде болуушкуннар, артистерниң оюну бисти чайгаар-ла хаара туда бээр. Артистерден аңгыда ук шиини биске бараалгадып турар кымнар барыл? Бир дугаарында -ла шииниң режиссёру, чурукчузу болбайн аан. Ынчалзажок көрүкчүлерге көзүлбес, эскертинмес хирезинде чугула херектерни кылып турар өлээн каш мергежилдиң кижилери бар. Оларның база бир кол кижизиниң дугайында бо чугааны чорудайн.

Галя бичиизинден тура-ла угбазының аайы-биле театрга сундулуг апарган. Бир-ле катап В. Көк-оолдуң «Хайыран-бодун» ол көргеш, шуут-ла кайгаан. Девин чаа-ла аразынга турган артистери кежегелерлиг, буурул болгаш чоон кара чаъштарлыг-даа апарган болур. Ооң чажыдын дыка сонуургап, кымнардан айтырбаан дээр. Харын-даа бажынга келгеш, ойнаар-кызының чаъжын дырап, өрүүр-даа турган.

1960 чылда Галя Канчыыр-оол онгу классты доосхан. Аныяк кыс сонуургалының аайы-биле театрның парик цегинге өөреникчилеп кирген. Чаа келген сундулуг кыска артистерниң аңгы-аңгы овур-хевириниң маадырларының аайы-биле кедер париктерин тайылбырлап, солун мергежилдиң хуулгаазының оранынче эге базымнарны, дуржулгалыг парикмахер Лидия Петровна Столярчук кылган. Галяның сагыжынга Лидия Петровнаның салаалырының аайы-биле дүктер чайгаар-ла эптежип, өгбегер-чуданы, чалыгланчак силиг, өшкү дег ак, чаа-ла ында-мында агаргылап олурар дээш янзы-бүрү хевирлериниң париктери бүдүп турар болган.

Дөрт чыл эрткен. Галина Константиновна Канчыыр-оол ам янзы-бүрү хевирлерниң салдарын, классиктиг болгаш амгы үениң-даа шиилеринге таарышкан париктерни боду кылып, маадырның овур-хевириниң аайы-биле кандыг парикти тус рольда артист кетсе экил дээрзин режиссерлар-биле сүмележип, чогаадыкчы ёзу-биле ажылдап турар апарган. Чүгле парик кедирери-биле кызыгаарлаттынмас ужурлуг. Бир эвес артистиң бодунуң чаъжы азы бажының дүгү ойнап турар ролюнга дөмейлешкек болза, ону дыдырартып, таарыштыр дырап кылыры көрүкчүге улам бүзүренчиг болур. Херек апарган таварылгада артистер салын азы бажының дүгүн таартпайн өстүрер, харын-даа тазартыр чүлүдер-даа ужурга таваржыр.

Театр талазы-биле баштайгы тыва парикмахерни артистер хүндүлээр. Үргүлчү-ле чазык арынныг, хүлүмзүрүп чоруур кысты парик цегинге келген артист бүрүзү-ле «Галяжыгаш» деп, эргеледип, дуза азы сүме дилеп кыйгырар. Ол — бөдүүн, топтуг болгаш биче сеткилдиг кижи.

Шиилерниң сөөлгү белеткелдери чоруп турда, Галина Константиновнаны залга бо-ла көрүп болур. Ол артыкы, мурнуку одуругларга олуруп, бодунуң кылган ажылын кыдыындан хынамчалыг көрүп, чедер-четпезин бүдүү демдеглеп ап олурар. Сценада чоруп турган көргүзүг төпе бээри билек, париктерниң азы салдарның, гримниң канчаар көстүрүн артист база режиссер-биле сүмележиш, бодунуң сагал-оналын киирип эгелээр. Шиини тускай комиссияга дужаай бергенде Галина Константиновна артистер-биле бир дөмей дүвүреп, ажылының шынары дээш сагыш-човап олурар кижи бо-ла эскерип каар.

— Бодумнуң сагыжымга чедир эң-не эки кылган париктерим — В. Шекспирниң «Ромео биле Джульетта», С. Сарыг-оол, Р. Көнденбильдиң «Чечен биле Белекмаа» деп шиилеринде — деп, Галина чугаалавышаан, уламчылады:— Бо-ла бүгү ажылды чүгле мен эвес, мээң дузалакчым Г. Баир база-ла кылчып, улуг-хуузун киирип турар. Чаңгыс сөс-биле чугаалаарга, театрның чедиишкиннери дээргеле коллективтиң ажылдың үре-түңү болур.

1969 чылда Галина Константиновнаны билиг-мергежилин бедидери-биле Москваже өөредип чоруткан. Ол «Мосфильм» киностудияның сураглыг парикмахер-гримёру Александр Павлович Нестеровтуң кичээлдеринге өөрепип турган. Ээээш хуусааның иштинде Галина бодунуң солун ажылының талазы-биле хөй «чажыттарны» билип ап, Александр Павловичиниң улуг хүндүткелин чаалап алган. Практиктиг шылгалдага ол В. И. Ленинниң ролюн ойнаар артистиң паригин кылыр нарын онаалдага таварышкан. Бо дээрге харысалгалыг болурундан аңгыда — улуг идегелдир. Галина Константиновна ол шылгалданы кончуг экидеп демдекке дужааган.

Г. Канчыыр-оолдуң сөөлгү эң улуг ажылдарының бирээзи — «Дээди шииткел» деп шиинде Ф. Дзержинскийни ойнап турар артистиң паригин кылганы болур. Бир шиини дужаавытса-даа, ам база бирээни белеткеп эгелээр болгай. Ынчангында Галина Константиновнада ажыл хөй.

Бодунуң бөдүүн болгаш чүгула ажылынга сонуургалдыг, көрүкчүлерге көзүлбес солун мергежилдиң кижизиниң дугайында чугааны доозайн. Ол ажылынга улам-на чедиишкиннерлиг болуп, хөй-хөй көрүкчүлерниң сеткил чүрээнге өөрүшкүнү сөңнеп чорзун.

М. РАМАЗАНОВА.

Удавас улусчу театрларның көрүлдези

Делегейниң бүгү-ле уран чүүлүн ап көөр болза, ооң эң-не хоочуну болгаш чонда нептеренгейи — театр уран чүүлү болур. Ол каш-каш чүс чылдар намдарлыг. Амгы үеде бистиң чуртувуста театр деп сөстү билбес кижилер чок. Ооң тодаргай херечизи—профессионал театрларны санавас-ка-ла, улусчу театрларның кайгамчык хөгжүлдези болур. Ындыг театрлар чогаадыкчы ёзу-биле хөгжүп, режиссёрлары тускай дээди эртемниг болуп, артистери мергежил талазы-биле профессионалдардан дудак чокка өскен.

Бистиң республикавыстың барык-ла район бүрүзүнде улусчу театр бар. Оларның өзүлдезин, репертуарының байлаан моон мурнунда болгулаан республика көрүлделериинден билир бис.

Тоску беш чылдың шииткирлиг үшкү чылының баштайгы айы төнген. Мартта улусчу театрларның республика көрүлдези болуп эртер болгай. Аңаа белеткелдер бо хүннерде театр бүрүзүнде кидин түлүк чоруп турар. Ол көрүлдеге кайы театр тиилекчи болурун баш удур догааштыр бодаары безин берге. Ол-даа канчаар. Амгы хүннерде кайы театрда кандыг янзылыг байдалдар туруп турарынга каксы-даа бол доктаап көрейн.

Элээн хөй шии коллективтери тыва авторларның шиилерин тургузуп турар. Оон бирээзинге О. Саган-оолдуң «Бир кедээ Советте» деп шиизи хамааржыр. Ук шиини Эрзинниң улусчу театрында тургузуп турар. Режиссёру — Салим Намчаков. Ол коллективтиң киржикчилери сөөлгү үеде көвүдеп, 35 кижи чедип турар болгаш ниити белеткелиниң шынары багай эвес. Ында колдуунда-ла өөреникчилер болгаш кедээ аныяктар хаара туттунган. Эрзинниң улусчу театры мурнуку чылдарда-ла эки ажылдап турганын билир бис. Оларның репертуарында В. Көк-оолдуң «Хайыран бот», К. Чаш-оолдуң «Өскүс-оол» болгаш өске-даа шиилер кирип турар болгай.

Кызылдың аныяк көрүкчүлер театрының коллективи чыл келген тудум-на улам быжыгып, репертуары байып олурары өөрүнчүг. Ол театрның сценазынга Е. Шварц, С. Михалков, Ю. Сотник, Г. Мамлин болгаш өске-даа авторларның уругларга сонуурганчыг, чонда нептеренгей шиилерин тургускан. Бо театр республика көрүлдезинге А. Арбузовтуң «Ырак орук» деп шиизин киирерлер. Ук шиини ол театрның үндезилекчизи, режиссёр З. Саая тургускан.

Аныяк көрүкчүлерниң театры уругларга таарышкан тоол янзылыг шиилер тургузуп турган болза, ам артистерниң боттарын сонуургадып кээр, хемчээл болгаш утка-даа талазы-биле улуг шиилерже ханылап эгелээн. Бо чорук чүгле уругларга эвес, а аданелерге, улуг кижилерге безин солун, кижизидикчи утканы сценадан пропагандалап турар чогаалдарже театр углаңган деп чүвени сөглеп турар. Маңаа чижек кылдыр А. Афиногеновтуң «Машажыгаш» деп сураглыг шиизин тургускаш, чүгле Кызылга эвес, а хоорай чоогунуң суурларының чонунга сонуургатканын чугаалаарга-ла четчир. «Машажыгаш»—үжен чылдарда бижиттинген-даа болза, аныяк салгалды кижизидер талазы-биле ол улуг кижилерге өөредиглиг, бо хүннерниң амыдыралынга дугжуп турар чогаал. Ындыг янзылыг чогаалдарны шилип алыры улусчу театрларның удуртукчуларындан негеттинип турар.

Элээн үр үеде үзүктелиишкин соонда, Сарыг-Септиң улусчу театры катап ажылдап эгелээн. Ол театрның амгы режиссёру —Москваның культура институдунуң доозукчузу С. Чадамба. Театрның бо чылгы репертуарында Д. Барриниң «Питер Пэн», Г. Лорктуң «Бернард Альбының бажыңы» деп шиилерин киирген болгаш ук шиилерниң ийилдирзин көрүлдеге белеткеп турарлар.

Тээлиниң улусчу театрының ажылы эки дээрзин солуннарга бижип келген болгай. Эрткен юбилейлиг чылда (режиссёру Х. Мюрээ) бурят чогаалчы Ц. Шагжинниң «Аптарада аза», хакас чогаалчы М. Кильчичаковтуң «Хайыраканныг өзен» болгаш «Улуг өг-бүле» деп театржыткан концертти тургусканнар. Тээлижилер көрүлдеге киирери-биле С. Пюрбюнуң «Чечек» деп шүлүглелин шиижилип алган, ону белеткеп турар.

Туранның улусчу театры макталдыг турган. Ам ында байдал кандыгыл? Амдыгаа дээр көрүлдеге киирер шиини шилип албаан, амга чедир шиитпир чок чоруп турар. Театрның режиссёру Т. Верещагина чоокку үеде бо талазы-биле дидим шиитпирни кылыр ужурлуг.

Республика көрүлдезинге киржир дугайында дыңнадыг эрткен чылда-ла бүгү улусчу театрларның удуртукчуларынга четкен. Ындыг турбуже чамдык театрларда байдал дүвүренчиг. Чадааның болгаш Кызыл-Мажалыктың улусчу театрлары бо хүннерге чедир Улусчу чогаадылга бажыңынга репертуарлыг планын безин киирбээн. Мындыг янзылыг байдалдар өске-даа театрларда бар.

Улусчу театрларның удуртукчулары Улусчу чогаадылга бажыңындан болгаш республиканың хөгжүм-шии театрындан дуза дилеп келбейн турар. Республика театрының артистери районнарже доктаамал үнүп турар болгай. Олардан дуза айтырып, боттарының шиилерин артистерге көргүскеш, санал-оналды алыр чорукту практикалаары артык эвес.

Мартта болур улусчу театрларның республика көрүлдезинге чедир аазаш хуусаа арткан. Ынчангаанда аңаа белеткелдерни ыяк чорудары негеттинип турар.

А. ЧИГУНЕКОВ,
Улусчу чогаадылга бажыңының методизи.

Чаңчыл апарган

Тыва респотребсоюзтуң ном садыының килдизиниң ажылдакчыларының чогаалчылар болгаш шүлүкчүлер-биле ужуражылышкыннар кылыры чаңчыл апарган. Ооң сорулгазы— чогаалчыларның амыдыралы, чогаадыкчы ажылы-биле ханы таныжары болур. Чоокта чаа оларга чогаалчы С. Сарыг-оол аалчы болуп чораан. Бодунуң чогаал ажылын, келир үеде планын ол чугаалап берген. Шүлүкчү А. Емельянов-биле ужуражылышкын база болган. Ооң шүлүктериниң ийи чыындызы парлаттынган. Амгы үеде А. Емельянов тыва чогаалчыларның шүлүктерин орус дылче очулдурар ажылды кылып турар.

БИСТИҢ КОРР.

Эш хуузунуң ужуражылышкыны

Улуг-Хем районнуң Баян-Кол ортумак школазының спортчулары Хайыракан суурга баргаш, тус чериниң командалары-биле эш хуузунуң ужуражылышкыннарын чоруткан. Баян-колчулар хоккейге Хайыраканның аныяктарының болгаш өөреникчилер командаларын удуп алган. Шыдыраа, стол теннизиниң маргылдаазынга Баян-Колдуң школачылары база тергиидээн.

Ийи таланың командаларының кежигүннериниң спортчу мергежилин бедидеринге эш хуузунуң ужуражылгазы улуг салдарлыг болган.

Э. МЕНДОТ.

Телевидение

ФЕВРАЛЬ 1-ДЕ

МОСКВАДАН

15.10 — Миллионнарның ленинчи университеди. «Хөй националдыг совет улустуң идеологиязының болгаш сорулгаларының чаңгыс эви». 15.40 — М. Анчаров — «Хүн бүрү-ле». Телешии. 2-ги кезээ. 2-ги, 3-кү эге.

КЫЗЫЛДАН

18.00 — Телемедээлер. 18.10 — Сухэ-Баторнуң төрүттүнгенден бээр 80 чыл болганынга турасккаткан «Моол улустуң улуг оглу» деп дамчыдылга. 18.25 — Чарлаалдар, реклама.

МОСКВАДАН

18.30 — «Че-во, кыстар!»

КЫЗЫЛДАН

19.50 — Телемедээлер.

МОСКВАДАН

20.15 — «Улуг эргилде». Уран-чечен фильм. 22.00 — «Балет дугайында». Совет балеттиң мастерлери. Дамчыдылганы Львов-Анохин чорудар. 23.00 — 23.30 — «Үе». Информастыг программа.

Агаар

Бөгүн республикага булуттаар, чамдык черлерге биче хар чаар. Барыын угланыышкынныг хаттың дүргени секундада 0—4 метр, барыын районнарга 5—9 метр чедир күштелир. Агаарның температуразы дүвүнгө черлерге 16—20, өскелеринге 20—24 градус соор.

Кызылга булуттаар, чагбас. Янзы-бүрү угланыышкынныг хаттың дүргени секундада 0—4 метр чедер. Агаарның температуразы 19—21 градус соок болур.

Редакторнуң оралакчызы Б. Н. КАРАШПАЙ.

Кинотеатрларда

ФЕВРАЛЬ 1-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Джейн Эйр» 10.30, 12.30, 14.30, 16.30, 18.30, 20.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Торгаттыр-баап» 15.00, «Кара апгелдер» (1-ги, 2-ги кезектери) 17.00, 20.00 шактарда.

«ВОСТОК»: «Өгбелерниң чажыды» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Мөңгүн хоолайлар» 9.00, 10.50, 12.40, «Амыдыралга асканнар» 14.40, 16.30, 18.30, 20.30 шактарда.

КОМПЛЕКСИЛИГ ЭКСПЕДИЦИЯНЫҢ КУЛЬТУРА БАЖЫҢЫ: Киночылынды 11.00, 17.00, «Бо угаан-сарыыл чок делегей» (1-ги, 2-ги кезектери) 19.30 шактарда.

«СОВЕТ ТЫВАНЫҢ 10 ЧЫЛЫ» КУЛЬТУРА БАЖЫҢЫ: «Тарымал тооруктар» 18.30, 20.30 шактарда.

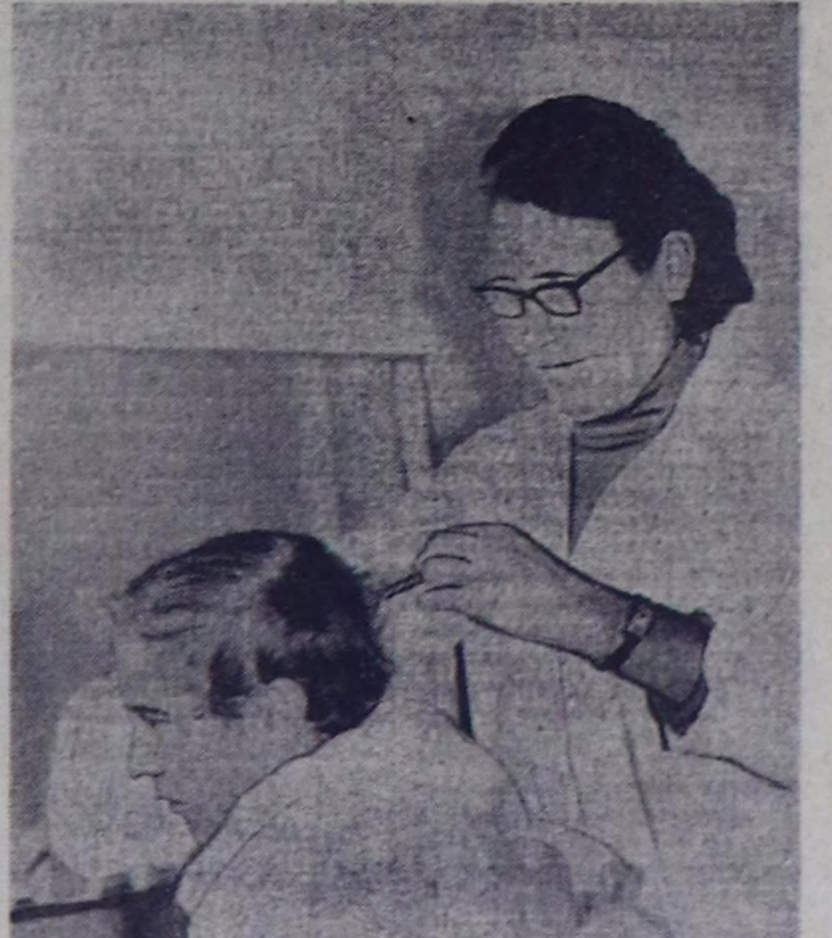

Августа Филипповна Ермолаева 1938 чылдан бээр баш дүгү таарар мастер болуп ажылдап турар. Сөөлгү он дөрт чыл дургузунда Туран хоорайның парикмахерсказының эр улус залының улуг мастери. Бедик дуржулгалыг, клиентилерге эптиг-эвилең болгаш чоннуң хүндүткелин ол чаалап алган. Бүдүрүлге планын доктаамал күүседип келген. Ак сеткилдиг ажылы дээш ооң чуруун районнуң амыдырал хандырылга комбинадының Хүндүлел самбыразында аскан.

ЧУРУКТА: Августа Филипповна ЕРМОЛАЕВА ажыл үезинде.

П. ГОЛЬЦОВТУҢ фотозу.

Мергелдейге

КАЯА ЧУНАРЫЛ?

Эргим Мергелдей. Кижи чылда, айда хамаан чок, харын неделяда чунар хүнүн безин эрттириптерге бергезин чүү дээр. Ол дугайы тайылбыр чокка-ла билдингир болгай. Ынчалза-даа бистиң Кара-Булуң салбырының чунар-бажыңы ажылдавастаандан бээр чыл ашты. Бажыңнарывыска суг изидип алгаш, бичии таздарга чунафывыска чунганзывас боор-дур.

Совхозтуң чунар-бажыңының сонга, хаалгазы бузук, бичии оолдар ооң иштинде ойнап маңнажып турар. Ам айтырыг чаңгыс: каяа барып чунуп алырыл?

Кызыл хоорай азы Бай-Хаак кирип чунуп алыр бе?

Мерген Мергенович! Силер мерген угаанынар-биле чунар-бажыңның эргежок чугулазын ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтуң удуртукчуларынга угаадып көөрүнерни дилеедивис. Оон башка олар ажылдавас чунар-бажыңны көре тура-ла тоовас-тырлар.

В. ШОЙЛАА,
тракторист.

ГРИППТИ НЕПТЕРЕТПЕҢЕР

Грипп— халдавырлыг аарыг. Чарааның чаштанчызындан, азырып быжкырганындан болгаш чоок тургаш чугаалашканындан ол дамчып халдаар. Аарыг кижиниң дүкпүзүнден болгаш чөдүргенинден, ошкажырындан болгаш хол тутчуп мендилежиринден, аарыг кижиниң ажыглап турган аржыылындан, думчук аржыылындан, аяк-савазындан болгаш өске-даа чүүлдерден дамчыштыр база халдаар.

Грипп колдуунда думчук суу төктүрү-биле, чөдүл-биле, ниити кошкаашкын-биле болгаш эът изиири-биле (температура-биле) аарып илерээр.

Грипптен аарый берген үеңерде доп-дораан эмчиге барыңар база эмчиниң айыткан чурумун болгаш эмнээшкинин шыңгыы сагыңар!

БОДУН БОЛГАШ ДОЛГАНДЫР ТУРАРЛАРНЫ ГРИППТЕН КАНЧААР КАМГАЛААРЫЛ?

Чөдүрериңерде болгаш азырарыңарда долгандыр турарлардан өскээр көрүнгеш, аскыңарны болгаш думчууңарны думчук аржыылы-биле дуглаңар, шала кырынче дүкпүрбеңер.

Хол тутчуп мендилежир, ошкажыр чоруктан чайлаңар.

Холуңарны үргүлчү-ле чуңар, мага-бодуңарның, иштики болгаш даштыкы хевиңерниң арыглаашкынын сагыңар. Холуңарны чем чиириңерниң мурнунда чуңар.

Грипптен аараан кижи-биле чаңгыс орунга удуваңар, ниити аржыылды, думчук аржыылын, орун-дөжекти болгаш өске-даа хеп чүүлүн ажыглаваңар, база чаңгыс савадан чемненмеңер.

Бодуңарның организмиңерни спорт-биле болгаш гимнастика-биле быжыглаңар. Арыг агаарга үргүлчү үнүп туруңар.

Грипптен аараан демдектерлиг уругларны школаже, уруглар садигиниче, яслизинче чорутпаңар, өске уругларга чагдатпаңар.

Грипптен аараан пелер уруунар-биле чугаалажырда, ылаңгыя уругну эмзиририңерде аскыңарны болгаш думчууңарны марля-биле дуй шарып алыңар.

БИР ЭВЕС БАЖЫҢЫҢАРДА ГРИППТЕН ААРААН КИЖИ БАР БОЛЗА, ЧҮНҮ КЫЛЗА ЧОГУУРУЛ?

Аргалыг-ла болза, аарыг кижини кадык кижилерден аңгылаңар.

Аарыг кижиге тускай орундан аңгылап бериңер.

Бир эвес аарыг кижиниң аңгы өрээлге чыттырар арга чок болза, аарыг кижиниң орнун көжеге-биле дуглаңар.

Аарыг кижиниң кылынналыр шуглавышаан, өрээлди үргүлчү агаарладыңар.

Аарыг кижиниң чыдар өрээлин өл пөс-биле үргүлчү чодуп туруңар.

Аарыг кижи аңгы аяк-саваны, аржыылды, дөжектиң эт-херекселдерин болгаш оон-даа өске чүүлдерин тускай ажыглаарын харагалзаңар. Аарыг кижиге чараа дүкпүрер чүвени салып бериңер, ону хүнүң-не изиг суг-биле чайып тогүңер.

ГРИПП-БИЛЕ ДЕМИСЕЖИРИНИҢ БҮГҮ ДҮРҮМНЕРИН САГЫҢАР!

БАЗА ОЛАРНЫ КҮҮСЕДИРИН ДОЛГАНДЫР ТУРАР КИЖИЛЕРДЕН НЕГЕҢЕР!

РЕСПУБЛИКАНЫҢ САНИТАР ЧЫРЫДЫЫШКЫН БАЖЫҢЫ.

Доозукчуларга

1973 чылдың февраль 10-да Шагаан-Арыгның № 2 школазын 1953-54 өөредилге чылында болгаш оон соңгаар доосканнарны школага эртер доозукчулар-биле ужуражылга кежээзинче чалап тур.

ШКОЛА ДИРЕКЦИЯЗЫ

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: 667000 Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчыларының 35-24, пропаганда килдизиниң 23-54, харысалгалыг секретарьның 23-35, партийжи амыдырал килдизиниң 37-13, культура килдизиниң 23-54, көдээ ажылдың килдизиниң 21-47, үлегерир килдизиниң 22-64, чагаа килдизиниң 41-27, информация база совет тургузуг килдизиниң 20-60, бухгалтерияның 31-75, корректорларның 27-41. Солун келбейн баргаза 32-75. телефонче долгаар.

Солун неделяда 6 катап үнер. Пар ама 2. Тираж 15453. Чагыг № 66.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Тываның ном үндүрер чериниң республика типографиязы (Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу 1). ТС-00384